

Rom
Nəkwəkwə yame Pol rimirai
ramvən kimi nəməhuak minə apa
Rom
Nəgkiarien kwəkwə kape
Nəkwəkwə e Rom

?Pa rimirai nəkwəkwə e? Aposol Pol rimirai nəkwəkwə e.

?Rimirai ramvən kimi pa? Rimirai ramvən kimi nəməhuak yamə mine kisarə apa taon ehuə e Rom.

?Nimraghien rimnhawor pən iran mine ye nīpig rimirai? Pol rimiini mə in rorkeikei mə tukrivən məm nəməhuak minə apa Rom, kwasig ikin ripivən apa ye kantri a Spen. Mərig kupan ikin, in tukraməkeikei mivən Jerusalem mivəhsi-pən mane tiksın yame niməhuak minə kimnhavəh-si-pən kimin kape yavən has minə. Ye niməhuak minə kape Rom, nəmə Gris khapsaah, kini nəmə Isrel khapsaah min.

?Rimirai nəkwəkwə e tuk naha? Kwasig ikin Pol ramvən Rom, in rorkeikei mə iriə tuksəkupən mharkun in; kini ror pən rirai nəkwəkwə e. Nəmə Rom khapəh hanə nhavəhyen nhajounien kirik kape aposol kirik. Kini ror pən, in rorkeikei mə tukrini-ərhav swatuk atuatuk kape Kughen kape nivəh-miraghien narmamə. Kini ramni mimə nəmə tanə pisin pisin minə mine nəmə Isrel iriə m-fam tukhauə kirikianə əmə ye niməhuak kape Kughen.

Pol ramokrən huvə irəriə

¹ Yo Pol, yo slef kirik kape Yesu Kristo. Kughen rimmokrən kin yo mə yo aposol kirik, kini mirpen yo mivəhsi-haktə yo mə jakni-ərhav nəvsaoyen huvə kafan. ² Nəvsaoyen Huvə e, in rimirpen ta kimi ətawə kupan mini-pən tuk kafan profet yamə mine kimnharai Nəkwəkwə kape Kughen. ³⁻⁴ Nəvsaoyen huvə e raməgkiar ye Ji Kughen e Yesu Kristo Yermaru kapətawə. In rimauə yermamə kirik ye kwənərəus kape King Deved. Kini Kughen rimmhajoun mə in Tini atu-atuk nipig rimirvəh miragh in ye nimhəyen kafan ye nəsaninien ye wok kape Nanmin Rhakə. ⁵ Kristo rimirvəhsi-pə nihuvəyen mirpen yo mə yo aposol, mə jakokrən kin nəmə kantri pisin pisin minə mə tukhasiai Kristo, mhani nəfrakisien iran, kini masor nəkwan. ⁶ Kini kimiə min, Kughen rimmokrən kin əmiə mə kimiə kape Yesu Kristo.

⁷ Kini taktakun, yakamrai nəkwəkwə e kimi əmiə fam apa Rom yamə mine Kughen rorkeikei əmiə, kini mokrən kin əmiə mə kafan minə.

Pəh Kughen Rimtawə mine Yesu Kristo Yermaru kapətawə tukwautə-pre kin kapəriu nihuvəyen mine nəmərinyen kimiə əmiə.

Pol rimmorkeikei mə tukrivən məm nəməhuak minə apa Rom

⁸ Nar yame yakmə jakəkupan mini-pre tuk əmiə, mə yakamni vi vi kafak Kughen ye Yesu Kristo tuk əmiə m-fam meinai narmamə m-fam ye tanımtanə kimisərig nəvsaoyen kin nhatətəyen

kapəmiə. ⁹ Yakamor pik wok yerikik minə-fam tuk nini-ərhavyen nəvsaoyen huvə kape Ji Kughen. Kini Kughen rirkun mə ye nipiḡ m-fam yakaməhuak tuk əmiə. ¹⁰ Kini yakaməhuak mə tukmə Kughen rorkeikei əfrah, In tukrəhitə ye swatuk kirik mə jakurə məm əmiə. ¹¹ Yakorkeikei pik mə jakurə məm əmiə mivəhsi-pre nihuvəyen kirik kape Nanmin kape Kughen kimi əmiə mə taksərer tim tim. ¹² Niprai nəḡkiarrien e ramni mə nhatətəyen kapəmiə rirkun nasituyen irak, kini kafak nhatətəyen rirkun nasitu-min-ien irəmiə.

¹³ Piak minə mine nowinik minə, rhuvə mə takharkun mə nipiḡ ripsaah, kafak nətərigien raməsik mə jakurə mivaag-pre kin əmiə. Mərig nipiḡ m-fam narimnar tiksin kasətapig kin yo tuk nurəyen. Yakorkeikei mə kafak wok tukrikuə ye nimraghien kapəmiə, rəmhen kin yame rimnor kwənkwan ye nimraghien kape nəmə kantri pisin minə tiksin. ¹⁴ Nipiḡ m-fam jakaməkeikei mini-ərhav-pən nəvsaoyen huvə kimi narmamə m-fam; iriə yamə mine iriə nəmə Gris mine nəmə kantri pisin pisin minə - iriə yamə mine kharkun nar mine yamə mine kisətəwao. ¹⁵ Tuk nar ai, yakorkeikei pik mə jakni-ərhav-pre nəvsaoyen huvə kimi əmiə minə en Rom.

¹⁶ Yakaməḡkiar məkneikin meinai yo yakpəh naurisien kin nəvsaoyen huvə kape Yesu Kristo, meinai nəvsaoyen huvə in nəsaninien kape Kughen tuk nivəh-miraghien narmamə minə fam yamə mine kishatətə iran. Rimnəkupan muə ye nəmə Isrel, kwasig ikin, mipiuə tuk nəmə kantri

minə tiksin. ¹⁷ Nəvsaoyen Huvə e ramhajoun narmamə kin swatuk mimə tukhauə misatuatuk ye nimri Kughen. Swatuk e in rəhitə pə, in əmə e nhatətəyen kapətawə ye Kughen. Rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

“Narmamə yamə mine kisatuatuk ye nimri Kughen,
tukhashatətə iran mamharpin.” *(Hab 2:4)*

Kughen niemhaa ramhai tuk norien hah minə fam

¹⁸ Mərig Kughen apa ye rao ye neai ramhajoun kafan niemhaa mor narpinien kimi narmamə m-fam yamə mine kasəsik nəkwan masor norien yame rapəh natuatukien. Iriə kasətapig kin nəfrakisien kape Kughen ye norien has minə kapəriə. ¹⁹ Narmamə m-fam kharkun mə Kughen rhawor pən iran mine meinai Kughen rimnor əpu In kimi narmamə m-fam. ²⁰ To narmamə khapəh nisəm-atuatukien Kughen kin nimririə. Mərig rimirikakun ye nipig In rimnor neai mine nimoptanə mine narimnar m-fam, kini narmamə m-fam kwənharkun nisəmien narimnar fam yame In rimnor kin nimririə. Ror pən, kwənharkun nisəmien kafan nəsaninien yame ramvən naunin rikək, mharkun mə nəfrakisien mə In Kughen, kini mharkun mə Kughen In rhawor pən iran mine. Tuk nar a, yermamə kirik rikək yame rirkun niniyen mə in reinein mə Kughen rhawor pən iran mine.

1:16: Mak 8:38; Wok 13:46; 1 Kor 1:18-24 **1:17:** Rom 3:21-22

1:19: Wok 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1

21 Ror məkneikin meinai nar apnapig iriə kimmharkun Kughen kwənmopin, mərig kimmhapəh nhasiaiyen In, mhapəh nhani-vi-vi-yen In tuk narimnar yame In ramor kimi əriə. Nərigien kapəriə rimmamətəwao. Kimnhapəh nhavəhyen nətərigien huvə kirik, rəmhen kin yame kasəmir əmə ye nəpignapien. 22 Nar apnapig mə iriə kimmhəni mhamə iriə kharkun nar, mərig iriə kimmhauə misətəwao, 23 kini misəpəh nəhuakien kimi Kughen yame In yerpirig; kini to rəpəh nimməyen; minharikakun minasəhuak kimi nanmi nar yamə mine kamhasigovin əmə narmamə yame tukasəkeikei mhamhə tuk nəpig kirik, mine nanmi nar yamə mine kamhasigovin min man minə mine nar miragh yamə mine kasəriwək mine yamə mine kaserko.

24 Tuk nar ai, Kughen rimməpəh əriə meighaan kin əriə mə tukasəri-pən əmə norien has yame rikiriə rorkeikei mə tuksor ye nəprairiə. Rimməpəh əriə kini iriə kimisor norien has ye nəprairiə yame ror naurisien. 25 Kimisəpəh nəfrakisien kape Kughen mharaptərəkin neikuəyen kini misəpəh nəhuakien kimi Kughen mhasiai masəhuak əmə kimi narimnar yame In rimmor. Mərig pəh kitawə tukhani-vi vi Kughen ye nəpig m-fam kape rerin. Amen.

26 Narmamə kimisəpəh Kughen, In rimməpəh əriə, meighaan kin əriə mə tukasəri-pən əmə norien has yame rikiriə rorkeikei mə tuksor ye nəprairiə yame ror əmə naurisien. Nar apnapig nəpəraovin minə, mərig iriə kimisəpəh nəri-pənien kapəriə

narman minə, masapir atuk pən tuk əriə minə; kini norien e ror pisin ye yame Kughen rimnərəhu. ²⁷ Kini ye norien kirikianə əmə min, narman minə kimisəpəh nipiraovin kapəriə minə, misorkeikei pik narman pisin minə. Masapir-pən atuk tuk əriə minə yame ror naurisien. Kini Kughen rimivəhsi-pən narpinien kimi əriə tuk norien has minə kapəriə.

²⁸ Kini nar kirik min. Iriə kimnəpəh nisorkeikeiyen mə tukharkun Kughen, Kughen rimnəpəh əriə meighaan kin əriə tuk nərigien kapəriə mə tukamhavən, tukhapəh nharkunien nar kirik mə rhuvə uə rahas; meighaan kin əriə mə tuksor nar yame ripəh nəmhenien. ²⁹ Rikiria rukwar kin norien has pisin pisin minə fam, mine norien yamə mine khapəh nisatuatukien. Kini iriə kasəptig kin nar, masarha-kin swatuk tuk noriahyen narmamə. Kini rikiria rukwar kin norien has mine: iriə kasor jalus, iriə yhopni yermamə minə; iriə kasor narimnar yame ravi-pə niemhaa; iriə yeikuə minə; iriə kasor ahas-pən kimi narmamə; mamhani nikar narmamə; ³⁰ mamhani hah narmamə; masəməkin Kughen; masokrən ta ye narmamə; masəgkiar ausit; masarha-kin swatuk tuk norien təvhagə has yamə mine narmamə khapəh hanə nharkunien. Masəsik nəkwai tatə mine mamə. ³¹ Iriə, nirkunien rikək; kamhani mə tuksor nar kirik mhapəh nisorien. Norkeikeiyen kapəriə rikək. Rikiria ripəh nehuəyen tuk narmamə. ³² Iriə kharkun pawk nəgkiarien atuatuk kape Kughen yame ramni mə narmamə yamə mine kasor norien has minə e tukasəkeikei mhamhə, mərig iriə kasəkeikei ye

norien has minə a; kini masor norien has rapita. In e rikiriə ragien tuk narmamə minə tiksın yamə mine kasor min norien has minə a, kini masəkeikei kimi narmamə mə tukasor.

2

Kughen tukrəəhu narpinien tuk təvhagə hah

¹ Kimiə nakamhani mhamə Kughen tukraməkeikei mivəh-si-pən narpinien kimi narmamə yamə mine kasor norien hah. Kini məriğ kimiə min, nakasor norien hah; ror pən, narpinien yame kimiə nakamhani, Kughen tukraməkeikei mivəhsi-pre min kimi əmiə, kini ripəh nəmhenien mə kimiə taksəkir norien kape narmamə. ² Kitawə kharkun mə nipig Kughen tukrivəhsi-pən narpinien kimi narmamə yamə mine kasor norien has yamə mine yimini ta, kafan nəkiriien in ratuatuk əmə. ³ Ror məkneikin mə nipig kimiə taksəkir narmamə tuk nahasien kapəriə, məriğ kimiə min nakasor əmə norien hah rəmhen kin əriə, kini to nakhapəh nisapien nipig Kughen tukrəkir narmamə iran mivəh-si-pən narpinien kimi əriə. ⁴ !Rikimiə ripəh nəsik-pikien norien kape Kughen! In ramor rhuvə pik kimi əmiə, mipəh nəməkinien əmiə; kini kafan nətərigien in rapomh. Məriğ kimiə naksor əmə nar apnapig ye nihuvəyen kafan. ?Nakharkun uə nikam mə In ramor norien huvə kimi əmiə mə taksarar ye nətərigien kapəmiə tuk norien has minə?

⁵ Məriğ kapəmia kapə riskai, kini nakhapəh nisararien ye nətərigien kapəmiə tuk norien has

minə kapəmiə. Kini tuk nar ai, nakasəvi niemhaa kape Kughen mə tukrivəhsi-pən narpinien ehuə kimi əmiə ye nipiḡ yame In tukrəkir narmamə iran ye norien atuatur kape nəkirien kafan. ⁶ Kughen tukrivəhsi-pən kimi narmamə kirikianə kirikianə raməri-pən əmə narimnar yame kimisor. ⁷ Mivəh-si-pən nimraghien rerin kimi narmamə yamə mine kasərer tim tim ye nipiḡ mifam tuk norien nar yame ratuatur. Narmamə minə a yame kisarkut pik tuk norien nar huvə, Kughen tukrəgnəḡin əriə tukun, mivəh-si-pən nisaiyen mine nimraghien rerin kimi əriə. ⁸ Məriḡ In tukrivəhsi-pən kafan niemhaa mine narpinien kimi narmamə minə tiksın yamə mine kisarkut atuk əmə tuk tipriə, kini mamhaukreikin-pən nimeitairiə tuk nəfrakisien, masəri-pən norien has minə. ⁹ Narmamə m-fam yamə mine kasor norien has, iriə tuksarə ye nəmhəyen mine nipiḡ əutən minə. Kwənərəus kape nar Isrel tuksəkupən mharəh-pikin nipiḡ əutən minə a, kwasig ikin nəmə tanə pisin pisin minə. ¹⁰ Məriḡ Kughen tukrəgnəḡin narmamə minə fam yamə mine kasor norien huvə, mivəh-si-pən nisaiyen mine nəmərinyen kimi əriə. Tukrəkupən mivəh-si-pən kimi kwənərəus kape nəmə Isrel, kwasig ikin, mamərəhu-pən kimi narmamə kape tanə pisin pisin minə. ¹¹ Ror məknakin meinai Kughen raməm əmhen kimi narmamə m-fam.

¹² Kughen tukror narpinien kimi nəmə kantri pisin pisin minə tuk norien has minə kapəriə, nar apnapig kimnhapəh nhavəhyen loa yame Kughen

2:6: Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10
8:17-18

2:8: 2 Tes 1:8

2:7: Rom

rimivəhsi-pən kimi Moses. Kini Kughen tukrəkir nəmə Isrel yamə mine kamhavəh loa, mivəh-sipən narpinien kimi əriə tuk norien has minə kapəriə. ¹³ Ror məkneikin meinai pəh nien mə narmamə yame kasərig loa yame kisatuatuk ye nimir Kughen, mərig narmamə yamə mine kasor nar yame loa ramni, iriə e, Kughen tukrini mə iriə kisatuatuk ye nimir. ¹⁴ Nəfrakisien, nəmə tanə pisin pisin minə khapəh nhavəhyen loa kape Moses. Mərig nipiḡ kirik, kasəri-pən əmə kapəriə nətərigien masor nar yame ratuatuk, rəmhen əmə kin yame loa ramni. In e ramhajoun-pən mə loa kirik aikin yerkiria, kini iriə kharkun nar yame in ratuatuk, mine nar yame ripəh natuatukien, nar apnapig khapəh nhavəhyen loa kape Moses. ¹⁵ Iriə kharkun mə loa aikin kape Kughen in a raməmir yerkiria, meinai nipiḡ kasor norien huvə, rikiria raməsik mə, “Norien e rhuvə.” Kini nipiḡ kasor norien has, rikiria raməsik mimə, “Norien e raha.” ¹⁶ Kini nipiḡ yakamni-ərhav Nəvsaoyen Huvə, yakamni mimə nipiḡ kirik tukripiuə əfrakis yame Kughen tukrini mə Yesu Kristo tukrəkir narmamə mifam tuk norien kapəriə yamə mine kaməm mine nətərigien kapəriə yame ramerkwaig.

Nəmə Isrel mine loa kape Moses

¹⁷ Mərig pəh yakəgkiar kimi əmiə nəmə Isrel. Nakamhani mhamə kimiə kwənərəus kape Isrel, kini masətigte ye loa mimə in swatuk kape Kughen tuk nivəh-miraghien əmiə, kini masəgkiar ausit mhamə kimiə əmə nakharkun Kughen, kini In rirkun pisin əmə əmiə. ¹⁸ Kini nakamhani mhamə

nakwənharkun ta naha nhagin yame Kughen rorkeikei, mhamə kimiə nakharkun swatuk yame ratuatuk huvə meinai loa kape Moses ramhajoun əmiə kin. ¹⁹ Kimiə nakamhani pik mhamə nakamhakir nimirin pis minə, mhamə nakasəsiapen swatuk kape narmamə yamə mine kasəriwək ikin rəpignəp ikin. ²⁰ Kini nakhamə nakshajoun yətəwao minə mine kwajikovə minə meinai kimiə e nakamhavəh loa yame nirkunien mine nəfrakisien raməmir iran. ²¹ Rhuvə əmə nakshajoun narmamə pisin pisin minə. ?Mərig rhawor e loa ripəh nhajounien əmiə? Kimiə nakshajoun mhamə narmamə tukhapəh nisəkrəhyen. ?Mərig rhawor e naksəkrəh? ²² Kimiə nakshajoun mhamə tukpəh nəkrəhyen kin piraovin. ?Mərig rhawor e naksəkrəh kin piraovin? Naksəməkin nanmi nar yame kamərai kin nai. ?Mərig rhawor e naksəkrəh kin narimnar ye nimə kape nəhuakien kimi nanmi nar minə a? ²³ Naksəgkiar ausit tuk loa kape Moses. ?Mərig rhawor e naksakapir loa masoriah nhag Kughen? ²⁴ In e rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen rimini mimə,

“! Nəmə Isrel! Nəmə kantri pisin pisin minə kamhani hah nhag Kughen tuk norien hah kapəmiə.” *(Aes 52:5)*

²⁵ Tukmə nakasor narimnar fam yame loa kape Moses ramni, norien kape nivəhyen nao kimi yermamə ramor nimtətien mə kimiə narmamə kape Kughen. Mərig tukmə naksakapir loa kape Moses, norien kape nivəhyen nao kimi yermamə nīpran rikək. ²⁶ Tukmə yemə kantri pisin kirik raməri-pən loa kape Moses, nar apnapig kipəh

nivəhyen nao kimin, mərig Kughen tukrəm in mə ruauə yermamə kape Kughen rəmhen kin yame kimivəh nao kimi in. ²⁷ Nəmə kantri pisin pisin yamə mine kisəri-pən loa kape Moses, nar apnapig kípəh nivəhyen nao kimi əriə, mərig iriə tuksəkir əmiə nəmə Isrel atuatuk meinai nar apnapig kimiə nimmhavəh loa kape Moses yame kimirai, kini nar apnapig kimivəh nao kimi əmiə, mərig naksakapir loa.

²⁸ Yakaməgkiar məkneikin meinai nivəhyen nao kimi yermamə, rípəh norien mə in ruauə yemə Isrel əfrakis. Nivəhyen nao kimi yermamə pəh nien mə nıprai nivəhyen nao. ²⁹ Mərig yermamə yame ravəh Kughen yerkin, yermamə e in e in yemə Isrel əfrah. Kini nıprai sakomsaes rəmhen kin mə Nanmin kape Kughen ruivəhsi-ta rikin hah kape yermamə, mərig pəh nien mə loa kape Moses ravəhsi-ta rikin hah kape yermamə. Narmamə minə e, nar apnapig narmamə tukhapəh nhavəhsi-haktəyen əriə, mərig Kughen tukrivəhsi-haktə əriə.

3

Nıpig m-fam Kughen ramor kafan nəgkiarinen

¹ Tukmə ror yermamə kirik tukrini mimə, “? Tukmə nivəhyen nao kimi yermamə pəh nien mə nıprai sakomsaes əfrah, kini rhawor e nəmə Isrel kamhani mhamə nivəhyen nao kimi yermamə in nar huvə kirik? ?Nəmə Isrel kamhavəh nehuəyen kirik rapita narmamə minə tiksın uə nıkam?” ² Kini yo jakhorpın nəgkiarinen mimə tukmə ik yemə Isrel kirik, Kughen tukror rhuvə

pre kimik ye swatuk pisin pisin. Nar yame raməkupan, Kughen rimnərəhu-pən nəgkiarien atuatur kafan ye kwermimiə. ³ In nəfrakisien mə nəmə Isrel minə tiksın khapəh nisorien nəgkiarien yame iriə kamhani mhamə tuksor. Mərig norien kapəriə rıpəh norien mə Kughen tukrakapir kafan nəgkiarien. ⁴ !Nikam! Nar apnapig narmamə m-fam ye tokrei tanə kaseikuə, mərig Kughen rıpəh neikuəyen. Rəmhen əmə kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

“Kughen, nıpig Ik nakəgkiar, nəgkiarien kafam ramhajoun mə Ik nakatuatur.

Nıpig narmamə tuksəkir kafam norien minə, tukhani mhamə Ik nımnor norien has minə, mərig Ik takapita əriə.” *(Sam 51:4)*

Pol rərəhu atuatur nəgkiarien ətəwao tiksın

⁵ Mərig tukmə ror yermamə kirik tukrini ye nətərigien əmə kape yermamə mimə, “Kitawə m-fam kasor norien yame rıpəh natuaturkien. Mərig norien has kapətawə ramhajoun-pən mə Kughen pisin əmə ramor ratuatur nıpig m-fam. Kini tukmə norien has kapətawə ramor swatuk mə narmamə tukhavəh-si haktə Kughen meinai In pisin əmə In ratuatur, rıpəh natuaturkien mə In tukrivəhsi-pə narpinien kimi ətawə tuk norien has yame kasor.”

⁶ Mərig nikam. Nəgkiarien e rətəwao. To rıpipəh natuaturkien mə Kughen tukrivəhsi-pə narpinien kimi ətawə tuk təvhagə has, to Kughen rıpipəh nivəhyen swatuk tuk nivəhsi-pəniyen narpinien kimi narmamə m-fam ye tanımtanə.

⁷ Kini tukmə ror yermamə kirik tukrini mimə, “Tukmə yakeikuə, kini kafak norien kape

neikuəyen ramor əpu mə Kughen pisin əmə raməfrakis, kini narmamə tukhani vi vi In, meinai kharkun mə In pisin əmə ratuatuk, kini tukmə kafak norien kape neikuəyen ramor swatuk mə narmamə tukhavəh-si haktə Kughen, ripəh natuatukien mə Kughen tukrivəhsi-pə narpinien kimi yo.”⁸ Mərig yo yakamni mə tukmə narmamə kisəri-pən nəgkiarien ətəwao məkneikin, tukhani min mhamə, “Rhuvə əmə - pəh kisor norien has minə mamharpin mə narmamə tuksəm mə kitawə m-fam kasor təvhagə has, khavəh-si haktə Kughen meinai In pisin əmə in ratuatuk.” Mərig nəgkiarien e in rahas. Narmamə tiksın kamhani hah nhagik maseikuə mhamə yo yakaməri-pən nəgkiarien ətəwao minə məknakin. Kughen tukrəkir əriə mivəhsi-pən narpinien kimi əriə tukun.

Yermamə kirik rikək yame ratuatuk

⁹ ? Kini rhawor? ? Kitawə tukhani naha e taktakun? ? Nakhamə ta mə Kughen tukror nihuvəyen kimi nəmə Isrel rapita nəmə ye kantri pisin pisin minə uə? Nıkam. Yakwəni ta mə nəsaninien kape təvhagə hah ramarmaru ye narmamə m-fam - ye nəmə Isrel mine ye nəmə kantri pisin minə fam. ¹⁰ In e rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə, “Yermamə kirik rikək yame ratuatuk, kirikianə əgkap rikək.

¹¹ Yermamə kirik rikək yame ravəh nirkunien; kini yermamə kirik rikək yame ramarha-kin Kughen.

- 12 Narmamə m-fam əgkap kamhaukreikin-pən
nimeitairiə kimi Kughen,
iriə kwəsarpah fam kin norien nəkwai
Kughen,
yermamə kirik rikək yame in ramor
nihuvəyen, kirikianə əgkap rikək.” (*Sam*
14:1-3, 53:1-3; Pri 7:20)
- 13 “Nəgkiarien kapəriə rapien rəmhen kin napie-
nien kape nəkwai nimir kape yermamə mhə
yame ramək wag,
Nerami narmamə m-fam rukwar kin
neikuəyen.” (*Sam 5:9*)
- “Kakonə kape snek ramsi-pən ye nheriə.” (*Sam*
140:3)
- 14 “Nheramriə rukwar kin nher-pəniən kin nar
hah kimi narmamə;
kini nəgkiarien kapəriə rəukəh.” (*Sam 10:7*)
- 15 “Kasaiyu aihuaa əmə tuk nhopniyen yermamə;
16 aikin minə fam yame kamhavən ikin, ka-
soriah narimnar, masor narmamə kasərig
rahas,
- 17 kini iriə kaseinein swatuk kape nəmərinuyen.”
(*Aes 59:7*)
- 18 “Mhapəh nhasiayien Kughen nipig kirik.” (*Sam*
36:1)
- 19 Kitawə kharkun mimə narimnar fam yame
loa e ramni in kape narmamə yame Kughen
rimivəhsi-pən loa kimi əriə. Ror məknakin mimə
yermamə kirik rikək yame rirkun nhorpinien
nəgkiarien yame Kughen ramni. Kini narmamə
m-fam ye tokrei tanə tukasəkeikei masərer ye
nimri Kughen mimə In tukrəkir əriə. 20 Ror

məknakin, pəh nien mə Kughen raməm mə narmamə kisasuatuk ye nimirin meinai kasəri-pən loa kape Moses. Nikam. Loa ramhajoun-pən mə kitawə fam yor təvhagə hah minə.

Nhatətəyen əmə ramor yermamə ratuatuk ye nimir Kughen

²¹ Mərig taktakun mine, Kughen rimnor əpu ta kafan swatuk mə narmamə tukhauə misuatuk ye nimirin. Swatuk e pəh nien mə nəri-pəniən loa kape Moses. Nəgkiariən minə ye loa, mine nəgkiariən kape profet minə kupan kamhani-ərhav swatuk pisin kirik. ²² In e mə Kughen ramor narmamə kisasuatuk ye nimirin nipig kishatətə ye Yesu Kristo. Kini Kughen ramor məkneikin kimi narmamə m-fam yamə mine kishatətə iran. Narmamə m-fam kisəm nəmhen əmə, ²³ meinai narmamə m-fam kasor təvhagə hah, kini masəvi-əkiə ye swatuk kape natuatukien kape Kughen yame rhuvə makhak. ²⁴ Kini ye nihuvəyen kafan, Kughen ramni mə iriə m-fam yamə mine kishatətə iran, iriə tuksuatuk əmə ye nimirin, mhauə narmamə kafan, rəri-pən nərigien kafan. Iriə khapəh nisərokien nar kirik mimə tukhauə misuatuk, mərig Kristo rimnərok swatuk kapəriə, in e rimamhə mirisin əriə tuk təvhagə hah minə kapəriə. ²⁵ Kughen rimnher-pə kin Kristo mə In sakrefaes; nitawin rimivəh narpinien mine niemhaa kape Kughen tuk təvhagə hah. Kini Kughen raməspir təvhagə hah minə kape narmamə nipig kamhani nəfrakisien mə Kristo

3:20: Sam 143:2; Rom 7:7; Gal 2:16
Rom 5:1

3:22: Gal 2:16

3:24:

rimamhə tuk əriə. Kughen ramor swatuk a mə tukrhajoun mə kafan norien in ratuatuk huvə, meinai ye kafan nətərigien yame rapomh, in ripəh norien narpinien tuk təvhagə hah yame narmamə kimisor kupan. ²⁶ Rinnor məknakin mə tukrhajoun ətawə taktakun mine mə norien kafan in ratuatuk. Kini Kughen atuk əmə ramni mə narmamə yamə mine kishatətə ye Yesu Kristo, iriə kwəsatuatuk ta ye nimirin.

²⁷ Ror məknakin, yermamə kirik rikək yame rirkun nəgkiar-ausitien tuk nar kirik yame rinnor muə in matuatuk ye nimir Kughen. ?Kini rhawor e narmamə kiseinein nisəgkiar-ausitien mhamə kimisor nar kirik mhauə misatuatuk ye nimir Kughen? Meinai yermamə kirik rikək yame rirkun nəri-pəniien loa muə matuatuk ye nimir Kughen. Mərig nhatətəyen əmə ramor narmamə kisatuatuk ye nimirin. ²⁸ Ror məknakin meinai kitawə kamharaptərəkin tim tim nhatətəyen ramor swatuk mə narmamə kasatuatuk ye nimir Kughen, pəh nien mə nəri-pəniien nəgkiarien kape loa.

²⁹ Kughen pəh nien mə in Kughen kape nəmə Isrel əmə. In Kughen min kape nəmə tanə pisin pisin minə, ³⁰ meinai Kughen kirikianə əmə, yame in ror narmamə kisatuatuk ye nimirin ye swatuk kirikianə əmə. In e nhatətəyen kapəriə. Nar apnapig mə iriə nəmə Isrel uə iriə nəmə kantri pisin pisin minə. ³¹ ?Mərig rhawor ye loa kape Moses e taktakun? ?Nakharkun mə nhatətəyen e ramor loa e in nar apnapig uə? Nikam. Mərig nipig

kishatətə əmə ye Kughen, kini ye norien a, kasəri-pən atuatur swatur əfrakis kape loa.

4

Ebrahim rhatətə ye Kughen, ror pən Kughen rimmor in ratuatur ye nimrin

¹ Ebrahim in nuknei kwənərəus kape nəmә Isrel. Taksəriḡ ru naha nhagin swatur yame Ebrahim rimməri-pən ror pən ruә matuatur ye nimri Kughen. ² Kughen rimmor Ebrahim ratuatur ye nimrin, məriḡ pəh nien mә ye norien huvә minә kape Ebrahim. Ripi mә norien huvә kafan in swatur kape natuaturkien, to Ebrahim rirkun nəḡkiar-ausitien tukun. Məriḡ Ebrahim to ripəh nəḡkiar ausitien tuk nar kirik ³ meinai Nəkwəkwә kape Kughen ramni mә,

“Ebrahim rimmhatətə ye Kughen, Kughen rimini mә Ebrahim in ratuatur ye nimrin.” *(Jen 15:6)*

⁴ Nipig yermamә kirik ramor wok tuk nərokien, kafan yermaru tukripəh nini-pəniē tukun mә kafan nərokien in nar kirik yame ravəhsi-pən apnapig əmə. Məriḡ tukraməkeikei mivəh-si-pən nərokien tuk wok kafan. ⁵ Məriḡ pəh nien mә kitawә tuksor wok kape Kughen mә In tukrivəhsi-pә nərokien iran kimi ətawә muә misatuatur ye nimrin. Kitawә tukshatətə əmə ye Kughen, kini In ramor mә kitawә kwənhauә misatuatur. Kughen pisin əmə In tukror narmamә has minә kamhauә misatuatur ye nimrin. ⁶ King Deved in rimməḡkiar kin nar e nipig in rimmamni-ərhav

mimə nihuvəyen əfrakis tukrivən tuk narmamə yamə mine Kughen ramni mə iriə kisasuatuk ye nimirin, mərig pəh nien mə ye norien huvə yame iriə kasor. In mamni mimə,

7 “Nihuvəyen əfrakis ramvən tuk narmamə yamə mine Kughen raməspir əriə tuk norien has minə kapəriə, maməru-kin norien has kapəriə.

8 Nihuvəyen əfrakis ramvən tuk narmamə yamə mine Kughen Yermaru rirəh nırapərəkinien təvhagə has kapəriə yerkin.” *(Sam 32:1-2)*

9 ? Rikimiə raməsik mə nihuvəyen əfrakis raməmır ye narmamə yamə mine kimivəh nao kimi əriə, in e nəmə Isrel, uə nihuvəyen əfrakis raməmır ye narmamə yamə mine kipəh nivəhyen nao kimi əriə, in e nəmə kantri pisin pisin minə? !Əwəh! Raməmır min ye nəmə kantri pisin pisin minə, meinai yakməni ta mə Ebrahim rımnhatətə ye Kughen, Kughen rımını mə in ratuatuk ye nimirin. 10 ?Kini naha nıpig yame Kughen rımını mə Ebrahim ratuatuk iran? ?Ye nıpig kivəh nao kimin, uə ye nıpig kimipəh hanə nivəhyen nao kimin? Kughen rımını vi vi in, kwasig ikin kipivəh nao kimin. 11 Kini nıpig kimivəh nao kimi Ebrahim, in rəmhen kin nımtətien yame ramhajoun əfrakis mə yermamə in ratuatuk ye nimirin Kughen meinai rımnamhatətə ye Kughen nıpig kipəh hanə nhavəhyen nao kimin. Kini ror məkneikin, pəh nien mə Ebrahim in tatə kape narmamə m-fam yamə kivəh nao kimi əriə, mərig in tatə kape narmamə m-fam yamə mine kishatətə ye Kughen. Kini Kughen ramni mə iriə kisasuatuk

ye nimirin tuk nhatətəyen kapəriä. ¹² Kini Ebrahim in tatə kape narmamə tiksın mın, iriä yame kivəh nao kimi əriä. Mərig pəh nien mə In kapəriä tatə meinai kivəh nao kimi əriä, mərig In kapəriä tatə meinai iriä mın kisəri-pən swatuk kape nhatətəyen yame kapəriä e tatə Ebrahim rimməri-pən kupan ai kəpivəh nao kimin.

¹³ Kughen rimirpen Ebrahim mine kafan kwənərəus mın mə tokrei tanə tukruə kapəriä tuk nipiğ kirik. Mərig loa rıpəh nien mə swatuk yame promes e tukruə mor nəfrakisien kın. Mərig tukruə mor nəfrakisien kın ye natuatukien yame ramsi-pən ye swatuk kape nhatətəyen. ¹⁴ Ror məknakin meinai rıpi mə promes rıpiuə mıpior nəfrakisien kın nipiğ narmamə kisəri-pən loa, rikiriä rıpiəsik mə iriä kisatuatuk ye loa; kini swatuk kape nhatətəyen rıpior nar apnapıg kın, kini promes a kape Kughen nıpran rıpirkək. ¹⁵ Mərig narmamə m-fam kisakapır loa, ror mə kamhavi-pə niemhaa kape Kughen. Mərig rıpi mə loa rikək, to kıpəh nıniyen mə narmamə kisakapır loa.

¹⁶ Ror məkneikın, promes ramuə mor nəfrakisien kın ye nımraghien kapətawə ye swatuk kape nhatətəyen mə promes tukruə ye nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə kın kimi ətawə, kini kitawə kharkun əfrakis mə kafan promes in kape kwənərəus mınə fam kape Ebrahim, pəh nien mə kape narmamə əmə yamə mine Kughen rımivəhsi-pən loa kape Moses kimi əriä, mərig kape narmamə mine kasəri-pən swatuk

kape nhatətəyen rəmhen kin Ebrahim. In tatə kapətawə fam. ¹⁷⁻¹⁸ Rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,
 “Jakor ik mə takuə nuknei kwənərəus kape kantri minə khapsaah.” *(Jen 17:5)*

Kughen rimiini mə tukrivəhsi-pən mikupni minə tukhapsaah. Nar apnapig Ebrahim rimməm mə promes a rəusik-əusik pik; mərig rimmhatətə tim tim iran, meinai ruirkun mə Kughen e in e ravəhsi-pən nimraghien kimi narmamə yamə mine kwənhamhə, mor nar kirik yame rikin raməsik mə tukror, kini nar ai ruə məfrakis. Kughen rimivəhsi-pən promes a kimi Ebrahim mīmə,

“Kwənərəus minə kafam tukhapsaah tukhapsaah, kini to kipəh nəvhuekin-famien əriə.” *(Jen 15:5)*

Ebrahim rimiini nəfrakisien ye nəgkiarien a, mə in tukruə rip kantri minə khapsaah. ¹⁹ Nhatətəyen kafan ripəh neiwaiyuyen, nar apnapig in ruirkun mə rinəhuaru natukrimhə meinai kafan newk ipakə wan hundred, kini muirkun mə Sera rimməpiəhuaru, nitip kape kwajikovə rinaukei.

²⁰ Ebrahim rimipəh nəta-ətayen ye kafan nhatətəyen ye promes kape Kughen. Nəfrakisien, kafan nhatətəyen ramhaktə maməusik-əusik məmhen min, kini mivəh-si haktə nhag Kughen.

²¹ In rimirkun huvə yerkin mə Kughen ravəh nəsaninien tuk norien kafan promes tukruə mor nəfrakisien kin. ²² Ye norien a in a,
 “Kughen rimiini mə Ebrahim in ratuatuk ye nimrin.” *(Jen 15:6)*

²³ Nəgkiarinen e yame ramni mə “Kughen rımını mə Ebrahim in ratuatuk ye nımırın,” kıpəh nıraiye kımə kape Ebrahim pısın əmə, ²⁴ mərig kımırai mın kımə kapətawə e yamə mine Kughen tukrını mımə kitawə kısıtuatuk ye nımırın, mışatətə ye Yermamə yame rımivəh mıragh Yesu Yermaru kapətawə ye nımhəyen kafan. ²⁵ Kımneighan-pə kın Yesu ruə mımhə tuk təvhagə hah mınə kapətawə, kını Kughen rımnor In rımımragh mın ye nımhəyen mə In tukror swatuk mə kitawə tuk-satuatuk ye nımırın.

5

Nəmərınuyen mınə nagıenien

¹ Kitawə kışatətə ye Kristo, Kughen ramni mə kitawə kwəsatuatuk ye nımırın. Ror pən, Yesu Kristo Yermaru kapətawə rımnor swatuk kımı ətawə mə kitawə kamhavəh nəmərinuyen kitawə Kughen. ² Ye nhatətəyen kapətawə, norien yame Kristo rımnor rıməpık ətawə khauə ye nımırı Kughen mə tukhavəh nıhuvəyen yame Kughen ramautə-pə kın kımı ətawə. Kını nıhuvəyen e in e kitawə kısırə iran ai taktakun. Kını kitawə kısıagian ai taktakun meinai kitawə kwənharkun huvə mə tukhavəh nehuəyen kape Kughen. ³ Kını nar kırıkianə mın, tukasəkeikei mısıagian ye nıpıg tukmə kamharəh-pıkin nıpıg əutən mınə, meinai kharkun mə nıpıg əutən mınə a kəsasıtu irətawə mə tuksərer tım tım ye nıpıg kape nahasıen. ⁴ Kını nıpıg kasərer tım tım, Kughen, rıkin ramagian tuk ətawə. Kını nıpıg kharkun mə Kughen rıkin

ramagien tuk ətawə, kini kitawə kasərəhu-pən tim tim nətərigien kapətawə ye Kughen. ⁵ Kini narimnar yame kasərəhu-pən tim tim nətərigien kapətawə iran tukun, kharkun mə tukhauə misor nəfrakisien kin, meinai In rimivəhsi-pə Nanmin kafan kimi ətawə, kini Nanmin ravəhsi-pə norkeikeiyen kape Kughen rukwar yerkitawə.

⁶ Kini nipiğ yame kitawə khapəh nhavəhyen nəsaninien tuk nivəh-miraghien ətawə, ye nipiğ atuaturuk yame Kughen rimini, Kristo rimamhə tuk nivəh-miraghien ətawə nəmə has yamə mine khapəh nhasaiyen Kughen. ⁷ Tukmə yermamə kirik, nar apnapig mə in yemə atuaturuk kirik, kini [rirəh pikin nipiğ əutən kirik natukrimhə], mərig narmamə kwatıksin əmə to kharkun niseighanien kin nimiraghien kapəriə tuk nivəh-miraghien in. Tukmə ror yermamə kirik tukraməkeikei mimhə min tuk nivəh-miraghien yermamə kirik yame kafan norien rhuvə. ⁸ Mərig Kughen rimnhajoun kafan norkeikeiyen kimi ətawə ye norien e mimə nipiğ kitawə kasor hanə təvhagə hah, kini Kristo rimamhə tuk nivəh-miraghien ətawə.

⁹ Nitaw Kristo rimnaiyu ye nipiğ rimamhə tuk ətawə, Kughen rimnor ətawə kisatuaturuk ye nimirin. Ror pən, kitawə kharkun huvə mə Kristo tukrivəh miragh ətawə tuk niemhaa kape Kughen yame tukritərhav-pə ye Nipiğ Kwasig. ¹⁰ Nipiğ kimnasor tikmir kitawə Kughen, nimbəyən kape Tini rimnor swaturuk kimi ətawə mə tukhauə mhavəh nəmərinuyen kitawə Kughen. Kini nar e yame rhuvə rapita, in e mə kitawə kwənharkun huvə mə

5:6: Gal 4:4

5:8: Jon 3:16; 1 Jon 4:10

5:9: Rom 1:18; 2:5;

Efes 2:3-5

Kughen tukrivəh miragh ətawə ye niemhaa kafan meinai Yesu Kristo ramragh ai taktakun. ¹¹ Yesu Kristo Yermaru kapətawə yame rimnor ətawə khauə mhavəh nəmərinuyen kitawə Kughen, In ramor min rikitawə ramagien tuk narimnar yame Kughen ramor ye nimraghien kapətawə.

Adam rimivi-pə nimhəyen, kini Kristo ravəhsi-pə nimraghien

¹² Apa kupan, kwən e Adam rimnor təvhagə has, kini ror pən, yermamə kirikianə əmə yame rimivi-pə təvhagə ruə ye tokrei tanə. Kini təvhagə has rimivəh nimhəyen muə eikin e. Kini ror məknakin, narmamə m-fam tukasəkeikei mhamə meinai iriə m-fam kasor təvhagə hah. ¹³ Meinai narmamə kasor təvhagə has kwasig ikin Kughen ripivəhsi-pə Loa kape Moses. Mərig nipig Loa kape Moses rimnamrirkək hanə, to kipəh niniyen mə kasəkapir loa, kini Kughen rikin ripəh nəsikien kapəriə təvhagə hah minə. ¹⁴ Mərig nar apnapig Kughen rikin ripəh nəsikien kapəriə təvhagə hah minə, narmamə yamə mine kimnisarə ye nipig kape Adam muə meriaji-pə Moses, iriə m-fam kwənhamhə. Nar apnapig narmamə kipəh niniyen mə kimisakapir Loa rəmhen kin yame Adam rimnakapir Loa, mərig iriə mifam kwənhamhə.

Ye norien minə tiksın, Adam in rəmhen kin Kristo yame rimauə mikwasig, meinai naha nhagin yame Adam rimnor rimauə tuk narmamə mifam, rəmhen kin yame naha nhagin yame Kristo rimnor rimauə tuk narmamə mifam.

15 Mərig norien yame Kughen ramor kimi ətawə ror pisin ye norien kape nakapirien loa. Yermamə kirikianə əmə e Adam rimməsik nəkwai Kughen mivi-pə nimhəyen tuk narmamə khapsaah. Mərig nar yame rhuvə rapita, in e mə yermamə kirikianə əmə e Yesu Kristo rimmor swatuk kimi ətawə mə Kughen tukrautə-pə kin kafan nihuvəyen ehuə kimi narmamə khapsaah tuk nəspirien təvhagə has kapəriə. 16 Yakamni min mimə nihuvəyen ehuə kape Kughen yame In ramautə-pə kin kimi narmamə, in ror pisin əgkap ye kwənkwai təvhagə hah kape Adam. Kwən a rimmor təvhagə hah mikirikianə əmə, Kughen rimməkir mivəh-si-pən narpinien kimin. Mərig, nipiğ kitawə narmamə khapsaah kasor təvhagə has ripsaah, Kughen ravəhsi-pə əmə nar huvə kimi ətawə, kini rimmor mimə kitawə kisatuatuk ye nimmrin. 17 Təvhagə hah kape yermamə kirikianə əmə e Adam rimmor nimhəyen ramarmaru ye narmamə m-fam. Mərig nar kirik min yame rehuə rapita in e nar yame yermamə kirikianə əmə e Yesu Kristo rimmor. Narmamə m-fam yamə mine kamhavəh nihuvəyen kape Kughen yame In ramautə-pən kin kimi əriə, kini mhani nəfrakisien mə Kughen tukror əriə kisatuatuk ye nimmrin, iriə tukhavəh nimmraghien rerin. Kini iriə Yesu Kristo tukasarmaru ye narmamə.

18 Nəfrah. Adam rimmor təvhagə hah kirik mor swatuk kirik kimi narmamə m-fam mə Kughen tukraməkeikei mivəh-si-pən narpinien kimi əriə. Kini ye norien kirikianə əmə min, Kristo rimmor nar atuatuk kirik, kini mor swatuk kimi narmamə mə tukhauə misatuatuk ye nimmri Kughen. Nat-

uatukien a ramor mə narmamə m-fam kharkun nhavəhyen nımraghien rerin. ¹⁹ Narmamə khap-saah kwənhauə yor təvhagə hah minə meinai kwən a Adam rımnəsik nəkwai Kughen. Mərig narmamə khapsaah tukhauə misatuatuk ye nımri Kughen meinai yermamə a Yesu Kristo rımnor nəkwai Kughen.

²⁰ Kughen rımivəh-si-pə Loa mə tukirkun nıniyen mə narmamə kasəkapır pik loa. Mərig nıpig kimini kimə narmamə kasəkapır pik loa, nıhuvəyen yame Kughen ramautə-pə apnapıg əmə kın rımauə mehuə mapita, ²¹ mə nıhuvəyen tukrapita təvhagə hah. Təvhagə hah ramarmaru ye narmamə mfam mamor nımhəyen kimi əriə. Mərig taktakun ai nıhuvəyen yame Kughen ramautə-pə kın kimi ətawə ramarmaru irətawə, kını mamor narmamə kısıtuatuk ye nımrin, mamhavəh nımraghien rerin ye Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

6

Nəsaninien kape təvhagə hah tukripəh nəruk-ətəəkın-ien ətawə

¹ ? Kını ror məknakin mımə kitawə tukshaw-ni? Tukmə ror yermamə kirik tukrini mımə, “Rhuvə mə tukasəkeikei masor təvhagə hah mamharpın mə nıhuvəyen kape Kughen tukrehuə min məmhen.” ² Nıkam, rıpəh natuatukien. Nıpig nıpraitawə raməkeikei kimi ətawə mə tukxor təvhagə has, kitawə tukhapəh nisorien nəkwən, rəmhen kın yame mə to yermamə

kirik rægkiar kimi yermamə yame ruamhə ta, kini to ripəh norien nəkwān. ³ Nakharkun uə nīkam mə kinnor baptaes irətawə ye nhag Yesu Kristo, kini baptaes a ramhajoun mimə kitawə kwənhauə kirikianə kitawə Yesu Kristo. Kini kwəsəpəh nīmraghien kupan kapətawə rəmhen kin yame kitawə kwənhamhə kitawə Yesu Kristo. ⁴ Ror məknekin, nīpig kamor baptaes irətawə, in rəmhen əmə kin yame kitawə kwənhamhə ta, kini kīminim ətawə kitawə Kristo. Kini ror məkna kin mə kitawə tuksəri-pən swatuk kape nīmraghien wi, rəmhen kin yame Kughen Tatə rīmivəh mīragh Kristo ye nīmhəyen, ye nəsaninien ehə kafan.

⁵ Kwəsəpəh nīmraghien kupan kapətawə rəmhen kin yame kitawə kwənhamhə kitawə Yesu Kristo. Kini ye norien kirikianə əmə min, tuksarə ye narəyen wi kirik, rəmhen kin yamai Kughen rīmivəh mīragh Yesu Kristo ye nīmhəyen kafan. ⁶ Kitawə kharkun mə nīpig kīmnəsik-pən Yesu Kristo ye nai kamarkwao kin, kīmnəsik-pən min nīmraghien akwas kapətawə iriə min; ror məkna kin mə taktakun ai kitawə khapəh nisorien norien has yame nīpraitawə rorkeikei mə tukror. Kini təvhagə has rapəh narmaruyen irətawə, ⁷ meinai Kughen rīmirisin ətawə, təvhagə hah ripəh narmaruyen irətawə rəmhen kin yame mə to yermamə kirik rægkiar kimi yermamə yame ruamhə ta, kini to ripəh norien nəkwān.

⁸ In rəmhen kin yame kitawə kīmnhamhə kitawə Kristo, kini ror məkneikin kishatətə mə tukhamragh min kitawə min taktakun, mine

ye n̄ipig yame tukripiuə. ⁹ Kashatətə məknakin meinai kharkun mhamə Kughen rimivəh miragh Kristo ye n̄imhəyen kafan, to r̄ipəh n̄imhə-min-ien. N̄imhəyen r̄ipəh narmaruyen iran. ¹⁰ In rimamhə mikirikianə əmə, kini ye n̄imhəyen kafan rimivəh-si ta nəsaninien fam kape təvhagə hah. Mərig ramragh ai taktakun, kini ye n̄imraghien kafan in ramragh mə tukrivəh-si haktə nhag Kughen. ¹¹ Kini ye norien kirikianə əmə min, ye nəmien kapəmiə, təvhagə hah to r̄ipəh niviyen nərigien kapəmiə rəmhen kin yame nar kirik rikək yame to r̄ivi nərigien kape yermamə yame ruamhə ta. N̄ipran ramni mə təvhagə hah, kafan nəsaninien rikək tuk n̄ivi-pəniən əmiə. Mərig ye n̄imraghien kapəmiə ai taktakun, taksəm əmiə minə mə naksofugin-pən ye Yesu Kristo mhamragh tuk nivəhsi-haktəyen nhag Kughen.

¹² Ror məknakin mə takhapəh n̄iseighanien kin təvhagə hah mə tukrarmaru ye n̄ipraimiə yame tukrimhə tuk n̄ipig kirik. Takhapəh n̄iseighanien kin mə taksor nəkwai nətərigien has yame n̄ipraimiə rorkeikei. ¹³ Takhapəh n̄iseighan-min-ien kin nor-nor n̄ipraimiə minə mə təvhagə has tukrarmaru irəmiə naksor təvhagə has. Mərig seighaan kin n̄imraghien fam kapəmiə kimi Kughen, meinai kimiə e narmamə yame Kughen rimivəh-si ta əmiə ye n̄imhəyen məhi-pən əmiə ye n̄imraghien. Kini seighaan kin nor-nor n̄ipraimiə minə mə Kughen tukrarmaru irəmiə naksor nar yame ratuatuk ye n̄imrin. ¹⁴ Ror məkneikin meinai təvhagə hah r̄ipəh narmaruyen irəmiə

6:11: 2 Kor 5:15; Gal2:19

6:12: Jen 4:7

6:13: Rom 12:1

meinai taktakun ai, nakhapəh nisarə-ətginiien
Loa kape Moses, mərig nakasarə ətgin nihuvəyen
yame Kughen ramautə-pə kin kimi ətawə.

Yor wok minə kape norien atuutuk

¹⁵ ?Kini kitawə tukshaw-ni e? Tukmə ror yer-
mamə kirik tukrini mimə, “Rhuvə. Pəh kisor
norien minə, nar apnapig mə in təvhagə hah
meinai Loa ripəh narmaruyen irətawə, mərig
nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə kin kimi
ətawə ramarmaru irətawə.” Nīkam, ripəh nat-
uatukien. ¹⁶ Nakharkun uə nīkam mə nipig
nakseighan-pən kin əmiə kimi yermamə kirik mə
taksor nəkwān, kimiə nakhauə slef kafan. Kimiə
slef kape naha yermamə yame naksor nəkwān.
Swatuk kiraru mə to naksəri-pən: Ye swatuk kirik
takhauə yorwok kape təvhagə hah; kini swatuk e
ramvən tuk nimhəyen. Kini ye swatuk kirik min,
takhauə yorwok kape norien nəkwai Kughen, kini
swatuk e ramkir-pən əmiə naksatuatuk ye nimri
Kughen. ¹⁷ Kitawə kamhani vi vi Kughen meinai
nar apnapig nimisor yorwok kape təvhagə hah
apa kupan, mərig kwasig, nimisor norien yame
kimnhajoun əmiə kin ye rikimiə m-fam. ¹⁸ Kughen
ruirisin əmiə ye təvhagə hah, kini təvhagə hah,
kafan nəsaninien rikək tuk narmaruyen irəmiə.
Kini nakwənhauə slef kape norien yamə mine
kisatuatuk ye nimri Kughen.

¹⁹ Yakamni nuhpikinien kin slef meinai nar-
mamə ye tokrei tanə kharkun norien kape slef;
kini nətərigien kapəmiə ripəh nəmhenien tuk
nirkunien narimnar kape Kughen. Apa kupan,

nīmiseighan kīn nor-nor nīpraimiā mīnā mā iriā slef kape norien yame ror naurisien, mīne slef kape nahasien yame ramhaktə mamehuə. Mərig taktakun ai, seighaan kīn nor-nor nīpraimiā mā iriā slef kape norien yame ratuatuk, kīni takhauə narmamə yame Kughen rīmnərəhu karīn əmiā mā kafan. ²⁰ Nīpīg kīmiā nīmisor slef kape təvhagə hah, norien yame ratuatuk ye nīmri Kughen rīpəh narmaruyen irəmiā. ²¹ In apa kupan nīmisor norien has yamə mīne naksauris kīn ai taktakun mīne. Kīni norien has mīnə a rīpəh nīvəhsi-preyen nīhuvəyen kīrik; kwənkwan in əmə e nīmhəyen. ²² Mərig taktakun ai, Kughen rīmīrisin əmiā ye təvhagə hah, kīni nakwənhauə slef mīnə kape norien nəkwai Kughen. Kīni kwənkwai nīhuvəyen yame nakamharhi ramkīr-pən əmiā naksatuatuk ye nīmri Kughen, mamhavəh nīmraghien rerin. ²³ Ror məknakin meinai nərokien kape təvhagə hah in nīmhəyen; mərig nar yame Kughen ravəhsi-pə apnapīg əmə kīmi ətawə, in e nīmraghien rerin yame ramsi-pən tuk Yesu Kristo Yermanu kapətawə.

7

Loa rīpəh narmaruyen irətawə

¹ Piak mīnə mīne nowinik mīnə. Kīmiə nakwənharkun norien kape loa. Loa kape Moses ramarmaru ye narmamə nīpīg iriā kamhamragh əmə. ² Rəmhen kīn nuhpikinien e yame ramni mə tukmə piraovin kīrik tukrarkurək, loa ramni mə kafan a yerman ye nīpīg karamragh; mərig tukmə

yerman e ruamhə, loa ramni mə piraovın rırkun nəriwəkien. ³ Mərig tukmə kafan yerman ramragh hanə, kini rarar maməri-pən yerman pisin kirik, kamni kimə in yor təvhagə hah meinai rimmor pən kafan yerman. Mərig tukmə kafan yerman ruamhə, loa kape narkurəkien rıpəh nıraptərəkın-minien piraovın a, kini nar apnapig raməri-pən yerman pisin, tukpəh niniyen mə ramor pən kafan yerman yame ruamhə ta.

⁴ Piak minə mine nowinik minə. Ye norien kirikianə əmə min, kimiə nımisor kirikianə kimiə Yesu Kristo, rəmhen kin yame kimiə nakwənhamhə kimiə min ye nai kamarkwao kin. Kini nıpig nakwənhamhə, loa kape Moses rıpəh nıraptərəkın-minien əmiə ai taktakun. Kini kimiə naksəmhen kin piraovın kirik yame kafan yerman ruamhə, kini taktakun ai in rıpəh narkurəkien; kini in rırkun nəri-pənien yerman pisin kirik. Kapəmiə yerman kupan e in e Loa. Mərig taktakun ai, kimiə naksəri-pən yerman pisin kirik, In e Yesu Kristo, yame Kughen rımivəh mıragh In ye nımhəyen kafan. Kini nakamhakwasig kin mə nımraghien kapəmiə tukror kwənkwan huvə, kini Kughen rıkin ramagien tukun. ⁵ Nıpig nətərig-atukien kape yermamə yame rahas ramarmaru irətawə, nətərigien has minə kapətawə ravi-pən ətawə mə tuksor norien has minə ye nıpraitawə. Kini nıpig loa ramhajoun nar has, kini rıkitawə ramvən tukun. Ror məknakin, kasor təvhagə has rehuə. Kini kwənkwai təvhagə hah minə a, in nımhəyen əmə. ⁶ Mərig taktakun ai, kitawə khapəh nisərə-ətginien loa kape Moses, meinai in rəmhen

kin yame kitawə kwənhəmhə ye loa; loa rīpəh narmaruyen irətawə e towēi mīne. Kini taktakun ai, kitawə slef mīnə kape Kughen; mərīg khapəh nīsəri-pəniēn swatuk akwas tuk nəri-pəniēn loa yame kīmīrai; mərīg kasəri-pən swatuk wi kape Nanmīn kape Kughen.

Yakamarkut mə jakor nar huvə kīrik; kini mərīg təvhagə hah ramarkut kimi yo mə jakəpəh norien nar huvə

⁷?Kini kitawə tukshaw ni? Tukmə ror yermamə kīrik tukrīni mīmə, “Loa in nar has meinai ramni-əhu norien yame rahas, kini ramor rīkitawə ramvən əmə tukun.” Mərīg nīkam - rīpəh natuatukien. Yo yakīrkun əmə mə təvhagə hah rhawor pən iran mīne meinai loa ramhajoun yo kin. Loa to rīpīpəh nīni-əhuyen yo mə rīkik tukrīpəh nəkrəhyen kin nar kīrik, kini to yo yakpīpəh nīrkunien norien kape nanipīniēn mə rhawor pən iran mīne. ⁸Loa ramni-əhu mə rīkik tukrīpəh nəkrəhyen kin nar kīrik kape yermamə kīrik, kini nīpīg yakərīg loa e, nətərīgien yerikik yame rahas ramarkut kimi yo mə rīkik tukrəkrah kin nar kīrik kape yermamə kīrik. Mərīg to loa rīpīpəh nīni-əhuyen təvhagə has, nətərīgien yerikik yame rahas to rīpīpəh nīviyēn yo mə jakanipīn mamor təvhagə hah.* ⁹Apa kupan, nīpīg yīmneinein hanə loa, rīkik rīpəh nəsikien təvhagə hah, yīmnamarə huvə əmə. Mərīg nīpīg yīmauə mīrkun loa, nəsanīniēn kape təvhagə

7:6: Rom 8:2; 6:4 **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21 * **7:8:** Gris ramni mīmə, “To loa rīpīrkək, in rəmhen kin yame nətərīg-atukien kape yermamə yame rahas rīmamhə mīrkək.”

hah rīmauə mamragh mīn mīskai, kīni yīmīrkun mə jakaməkeikei mīmḥə tuk təvhagə hah kafak. ¹⁰ Kīni yīmnəm mə nəgkiarien e kape loa yame rīmauə mə tukror narmamə tukhamragh, mərig nəfrakisien mə ravi-pə əmə nīmḥəyen ¹¹ meinai loa ramni-əhu təvhagə hah, kīni nīpīg yakərig nəgkiarien kape loa, nətərigien yerikik yame rahas ramarkut kīmi yo mə jakor təvhagə has yame loa ramni-əhu. Kīni nətərigien yerikik yame rahas rīmneikuə irak mīmə tukmə yīmnəri-pən huvə loa kape Moses, yakpivəḥ nīmraghien rerin. Mərig yīmneinein nəri-pən-famien, kīni nəgkiarien kape loa rīmīni mə jakaməkeikei mīmḥə meinai yīmnəsik loa mamor təvhagə hah.

¹² Mərig loa ramərhakə yame rīmasi-pən tuk Kughen, kīni nəgkiarien kape loa kīmnhasi-pən ye Kughen kisəmīrhakə, mīsatuatuk, mhahuvə mīsasitu ye narmamə. ¹³ Kīni tukmə ror yermamə kīrik tukrīni mīmə, “Loa in nar huvə əmə, mərig rīmnevheikin mīvəhsi-pə əmə nīmḥəyen.” Mərig nīkam, nəgkiarien e rīpəḥ natuatukien. Nīpīg yīmauə mīrkun nəgkiarien kape loa, nar apnāpīg mə loa in rhuvə, mərig rīkik rīmavən tuk təvhagə hah yame ramni-əhu, kīni yo yīmnor təvhagə hah yame kwənkwan in nīmḥəyen. Ror məknakīn mə pəḥ nien mə loa yame ravəhsi-pə nīmḥəyen, mərig norien hah. Loa ramhajoun mə jakaməkeikei mīmḥə tuk norien has mə jakīrkun mə norien has kafak in təvhagə has əfrakis.

¹⁴ Kitawə kharkun mə loa rīmasi-pən ye rao

7:10: Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5

7:11: Jen 3:13 **7:12:** 1 Tim 1:8

ye neai; m̄arig yo, yo kape tokrei tanə əmə. In rəmhen k̄in yame ȳimauə slef kape təvhagə has. ¹⁵ Nar yame yakamor ramuh t̄ip̄ir yerikik ye n̄ip̄ig m̄ifam, meinai nar huvə yame yakorkeikei mə jakor; yakpəh norien; k̄ini yakamor əmə naha nhagin yame yakpəh norkeikei-p̄ikien mə jakor. ¹⁶ N̄ip̄ig jakərig rahah yerikik tuk təvhagə hah yame yakamor, ramhajoun pən mə yakameighan k̄in loa mə in raməfrakis. ¹⁷ Ror məkneikin, pəh nien mə yo yermamə kape norien təvhagə hah m̄inə, m̄arig norien kape təvhagə hah yame raməm̄ir ye kafak nətərigien ramor m̄imə jakor norien hah m̄inə. ¹⁸ Yakirkun mə nətərigien has kafak r̄ipəh neighanien k̄in yo mə jakor nar huvə k̄irik. Yakirkun mə in nəfrakisien meinai yakorkeikei pawk nar yame rhuvə, m̄arig to yakpəh norien. ¹⁹ Naha nhagin yame yakamor pəh nien mə in nar huvə k̄irik yame yakorkeikei mə jakor; m̄arig yakamor əmə təvhagə hah yame yakpəh norkeikeiyen mə jakor. ²⁰ Kini tukmə yakamor naha nhagin yame yakpəh norkeikeiyen mə jakor, pəh nien mə yo əfrakis e yakamor; m̄arig norien kape təvhagə hah yame raməm̄ir ye kafak nətərigien ramor m̄imə jakor norien hah m̄inə a.

²¹ Ror pən, yakaməm mə norien k̄irik ramor wok ye n̄imraghien kafak ye n̄ip̄ig m-fam. Norien e ror məkneikin mə n̄ip̄ig yakorkeikei mə jakor nar huvə, m̄arig təvhagə hah in əmə kwusei ipakə tuk yo, ravi-pən yo tuk təvhagə hah. ²² Yerikik m-fam yakorkeikei loa kape Kughen, ²³ m̄arig yakaməm m̄in loa k̄irik m̄in yame ramor wok ye n̄imraghien

kafak yame ramor tikmir iriu kafak nirkunien, mamrəh yo, mamor mimə yo slef kape təvhagə hah yame ramor wok ye nıprak. ²⁴ !Kəsi! Yakamərig rahah pik əgkap. ?Keinein mə pa tukrirəhsi-ta yo ye nıprak e yame ramvən tuk nahasien? ²⁵ !Pəh khani vi vi Kughen meinai Yesu Kristo Yermaru kapətawə In tukror!

Kini ror məkneikin mə nımraghien kafak ror min məkneikin mimə yo slef kape loa kape Kughen ye rikik; mərig ye nıprak, yo slef kape norien kape təvhagə hah.

8

Norien kape nəri-pəniēn Nanmin kape Kughen

¹ Kini nuknei nəgkiariēn minə fam e ror məkneikin mimə Kughen ramni mə kitawə kwəsatuatuk ta ye nımriēn meinai kishatətə ye nar yame Kristo rımmor kimi ətawə. Ror məkneikin, Kughen to rıpəh nıvəhsi-pəniēn narpiniēn kimi narmamə yamə mine kwənhauə kirikianə iriə Yesu Kristo ² meinai nəsaniniēn kape Nanmin kape Kughen, yame ravəhsi-pən nımraghien wi kimi ətawə ye Yesu Kristo, in rımirisin ətawə ye nəsaniniēn kape təvhagə hah mine nımhəyēn. ³ Loa kape Moses reinein nirisiniēn ətawə məknakin mə tukhauə misatuatuk ye nımri Kughen, meinai nətərigiēn hah kape narmamə ramapita norien yame loa rorkeikei. !Mərig nar yame loa reinein norien Kughen ramor! In e, rımmher-pə kin Tini atuatuk rımauə yermamə məmhen kin ətawə. Kini Kughen

rimnor narpinien kape təvhagə hah yame kitawə narmamə m-fam kasor nipig Tini rimauə nitawin rimnaiyu tuk təvhagə hah minə fam kapətawə.

⁴ Kughen rimnor məknakin mimə nəgkiarien atuatur minə kape Loa tukhauə misor nəfrakisien kin ye nimraghien kapətawə yamə mine khapəh nisəri-pəniien swatur kape nətərigien has kape yermamə, mərig kisəri-pən swatur yame Nanmin kape Kughen ramhajoun ətawə kin.

⁵ Narmamə yamə mine kasəri-pən nətərigien hah kape yermamə, nətərigien kapəriə ramvən əmə tuk nar yame nətərigien hah rorkeikei. Mərig narmamə yamə mine kasəri-pən norien yame Nanmin kape Kughen rorkeikei, nətərigien kapəriə ramvən əmə tuk nar yame Nanmin kape Kughen rorkeikei. ⁶ Tukmə nətərigien hah kape yermamə in ramarmaru iran, in raməri-pən əmə swatur kape nimhəyen. Mərig tukmə Nanmin kape Kughen ramarmaru ye kafan nətərigien, in raməri-pən əmə swatur kape nimraghien mine nəmərinuyen. ⁷ Ror məkneikin meinai nətərigien hah kape yermamə ramor tikmir iriu Kughen; meinai ripəh nəri-pəniien loa minə kape Kughen, kini reinein əgkap nəri-pəniien. ⁸ Narmamə yamə mine kasəri-pən nətərigien hah kape yermamə to khapəh nisorien riki Kughen ragien.

⁹ Mərig kimiə nakhapəh nisəri-pəniien nətərigien hah kape yermamə. Tukmə Nanmin kape Kughen raməmīr əfrakis irəmiə, taksəri-pən əmə norien yame Nanmin kape Kughen rorkeikei. Yermamə yame Nanmin kape Kristo ripəh nəmīrien iran,

pəh nien mə yermamə kape Kristo. ¹⁰ Mərig Kristo raməmır irəmiə. Kini nar apnapig nıpraimiə tukraməkeikei mımhə tuk təvhagə hah, mərig nanmın kapəmiə tukramragh meinai rikimiə rat-
uatuk mihuvə ye nımri Kughen. ¹¹ Nanmın kape Kughen ramarə irəmiə. In e Nanmın kape Kughen e yame rımnor Yesu Kristo rımımragh mın ye nımhəyen kafan. Nəfrakisien, nıpraimiə tukripımhə tuk nıpig kirik. Mərig ye Nanmın kafan, Kughen tukrıvəhsi-pən mın nımraghien kimi nıpraimiə.

¹² Piak mınə mine nowinik mınə. Meini kitawə kharkun mə narımnar mınə e kasəfrakis, kitawə takasəkeikei misəri-pən norien yame Kughen rorkeikei. Mərig tukhapəh nisəri-pən-ien nətərigien hah kape yermamə; ¹³ meinai tukmə nakasəri-pən norien yame nətərigien hah kape yermamə rorkeikei, takasəkeikei mhamhə. Mərig tukmə ye nəsaninien kape Nanmın Kape Kughen taksəwiə ta* kin norien yame nətərigien hah kape yermamə rorkeikei, kini takasəkeikei mhamragh, ¹⁴ meinai narmamə m-fam yamə mine Nanmın kape Kughen ramkır əriə, iriə ji Kughen mınə. ¹⁵ Kimiə nakharkun mımə in e nəfrakisien meinai Kughen rımıvəhsi-pre Nanmın Kafan kimi əmiə, kini Nanmın to rıpəh norien əmiə nakhagin kin Kughen rəmhen kin yame slef ramgin kin kafan yamehuə. Nıkam. Nanmın Kafan ramor mə Kughen rımırhi əmiə. Kini Nanmın rımnor mə kitawə kharkun nokrənien kin Kughen mhamə,

8:9: 1 Kor 3:16; 12:3 **8:10:** Gal 2:20 * **8:13:** Nəgkiarine kape Gris ramni mə, “shopni nətərigien hah kape yermamə.”
8:13: Gal 6:8; Kol 3:5

“Tatə.” ¹⁶ Kini Nanmin atuk kape Kughen ramni-ərhav mimə kitawə ji Kughen minə. ¹⁷ Kini mərig in ai kitawə ji Kughen minə, kitawə kwənhavəh ta narimnar huvə yamə mine Kughen rimnərəhu karin mə kapətawə. Kini kitawə Kristo tukhavəh narimnar minə a. Kitawə kwənharkun mhamə in e nəfrakisien meinai kitawə kasərig nimhəyen kitawə min, kini mharkun mhamə Kughen tukrivəhsi-pən nisaiyen kimi ətawə rəmhen kin yame tukror ye Kristo.

Nihuvəyen kape Kughen yame natukruə

¹⁸ Yakirkun mimə nəmhəyen yamə mine kitawə kisarə iran ai taktakun mine tukpisəm mimə iriə nar apnapig əmə tuk nipig yame Kughen tukror əpu nihuvəyen kafan ye nimraghien kapətawə. ¹⁹ Nəfrakisien, narimnar minə fam yame Kughen rimnor, in e nimoptanə mine naiminai, mine nar miragh minə, mine narimnar ye neai iriə fam kamhawhin masorkeikei pik mə tuksəm nipig yame Kughen tukror əpu ni pa e nhagin nipnətin minə. ²⁰ Kamhawhin məknakin meinai Kughen rimnor mə narimnar fam yame In rimnor, iriə tukasəmır-pən ye kwermi nahasien, miseinein norien wok huvə yamə mine kimnasor kupan. Pəh nien mə kimisorkeikei mə tukasəmır-pən ye nahasien, mərig Kughen rimnor məknakin əriə meinai In rimnorkeikei mə iriə tuksərəhu-pən timtim nətərigien kapəriə iran ²¹ mə narimnar fam yame In rimnor tukhamətīt pawk, mərig In tukririsin əriə khahuvə min, meinai In rirkun

8:15: Mak 14:36; 2 Tim 1:7 **8:16:** 2 Kor 1:22 **8:17:** Gal 4:5-7; Rev 21:7 **8:20:** Jen 3:17-19

nivəhsi-pəniēn ni huvəyēn kirikianə əmə kimi əriə yame ravəhsi-pən kimi tini minə.

²² Kitawə kharkun mimə apa kupan əgkap meriaji-pə ai taktakun minə, narimnar fam yame Kughen rimnor kasərig nəmhəyēn† rəmhen kin piraovin yame ramhə kin tini. ²³ Kini kitawə min kasərig nəmhəyēn kitawə narimnar fam yame Kughen rimnor, nar apnəpig Kughen rimivəhsi-pə ta Nanmin Kafan kimi ətawə rəmhen kin nar huvə yame rimnəkupan mivəhsi-pə kimi ətawə. Kini taktakun ai kitawə kamhawhin nipig atuatuk yame Kughen tukreighan-pə fam kin narimnar yame rimirhi ətawə tukun. Kini in tukririsin nipraitawə yame rakwas, mivəhsi-pə yame riwi.

²⁴ Rimirikakun ye nipig Kughen rimivəh miragh ətawə, kitawə kwəsərəhu-pən tim tim nətərigien kapətawə ye Kughen mə tukhavəh nar huvə minə a. Tukmə yermamə kirik rimivəh ta nar kirik, to kipəh niniyēn mə ramərəhu-pən nətərigien kafan mə tukripirəh tuk nipig kirik, meinai ruirəh ta.

²⁵ Mərig kitawə kasərəhu-pən tim tim nətərigien kapətawə ye nar kirik yame kipəh nisəmien, kini masor kapətawə nətərigien rapomh, mamhawhin masərer tim tim.

²⁶ Kini ye norien kirikianə əmə min, Nanmin kape Kughen ramasitu irətawə ye nipig kitawə kasəpou. Kitawə kaseinein naha nhagin yame ratuatuk mə tuksəhuak tukun, mərig Nanmin əmə kape Kughen raməhuak atuə kin kapətawə mamni

† **8:22:** Nəgkiarēn kape Gris ramni “narimnar fam yame Kughen rimnor kaseihag əpir” mərig nipran ramni mə kisərig nəmhəyēn mamhawhin mə tuksəsanin min. **8:23:** 2 Kor 5:2-4

nəriḡien kirik yame nəḡkiarieren iran rıkək. ²⁷ Kini Kughen yame In rirkun riki yermamə, in rirkun naha nhagin yame Nanmın kafan ramni, meinai Nanmın Kafan raməhuak tuk nəməhuak minə raməri-pən nətəriḡien kape Kughen.

Kughen ravəhsi-pə nımraghien kimi ətawə

²⁸ Kitawə kharkun mımə Kughen ramor mə narımınar fam yame ramuə, in e nar huvə minə mine nar has minə, iriə fam kamhauə tuk nasituyen irətawə yamə mine kasorkeikei Kughen, in e kitawə narmamə yamə mine In rımnokrən kın ətawə ye nətəriḡien kafan. ²⁹ Ror məknakin meinai, in apa kupan əḡkap, Kughen ruirkun ta mə kitawə tukshatətə iran. Kini ye nıpiḡ a, In rımını mımə norien kapətawə tukruə məmhen kın tını mə narmamə khapsaah tukhauə piauni minə mine nowini minə, kini In yerpiriḡ irətawə fam rəmhen kın nımırın nupan irətawə. ³⁰ Kini kitawə yamə mine In rıməkupan mini mımə tukhauə kafan minə, In rımnokrən kın ətawə. Kini kitawə e yamə mine In rımnokrən kın ətawə, In rımnor ətawə kısıtuatuk ye nımırın. Kini kitawə e yamə mine rımnor ətawə kısıtuatuk, In tukrırəh-si haktə mivəhsi-pə nisaiyen mine nihuvəyen kafan kimi ətawə.

Norkeikeiyen ehuə kape Kughen

³¹ ? Tukni mın naha ye narımınar minə e? Kughen ramarə kitawə min, mamor narımınar fam mə iriə narımınar huvə ye nımraghien kapətawə, kini nar apnapıḡ yermamə kirik ramərer əswasıḡ

kin ətawə. ³² In rimipəh niginiēn tuk Tini atuatuk mə tukriḥhə tuk ətawə fam, mərig In rimneighan əmə kin. Kini tukmə In rimivəhsi-pə Tini kimi ətawə, ramhajoun-pən mə tukrautə-pə kin narimnar huvə minə fam kimi ətawə. ³³ ? Kini yermamə min kirik aikin yame to riruk-pə nəgkiariēn kirik irətawə yamə mine Kughen rimirpen ətawə, mimə kitawə kimisor raha uə? Nikam, rikək, meinai Kughen atuk rimirisin ətawə tuk narpiniēn kape təvhagə hah. ³⁴ ? Kini yermamə min kirik to rirkun nivəhsi-pəyēn narpiniēn kimi ətawə uə? Nikam, rikək, meinai Yesu Kristo rimamhə tuk ətawə, kini nar kirik min, Kughen rimivəh miragh In ye nimhəyēn kafan. Kini taktakun mine, In ramkwətə ye nikar Kughen matuk, maməgkiar kimi Kughen tuk nasituyēn irətawə. ³⁵ ? Kini yermamə min kirik to rirkun nirəhsi-tayēn ətawə tuk norkeikeiyēn kape Kristo, uə? Nikam, rikək. ? Nakharkun mə nahasiēn, mine nipig əutən minə, mine nəmhəyēn yame narmamə kasor kimi ətawə, mine nikumhə, mine nipig kapətawə neipən rikək, mine ikin resrə ikin, mine nau kape nuhyēn yermamə to rivəhsi-ta ətawə tuk norkeikeiyēn kape Kristo uə? Nikam, reinein, ³⁶ meinai nəfrakisien mə nimraghiēn kapətawə rəmhen əmə kin yame Nəkwəkəwə kape Kughen ramni mimə,
 “Kughen, nipig mifam narmamə kasorkeikei mə tukshopni əmawə meinai kimawə yakamhavəh nhagim.
 Kimawə yaksəmhen əmə kin sipsip yamə mine kamrukwəji əriə mə tukpihopni əriə.” (*Sam*

44:22)

³⁷ Mərig ye narımınar mınə fam e, Kristo yame rorkeikei ətawə, In ramor mə kitawə kisapita əgkap. ³⁸ Kini yakırkun mə nar kırık rıkək yame rırkun nivəhsi-tayen ətawə tuk norkeikeiyen kape Kristo. Nar apnapıg nımhəyen, uə nımraghien, uə agelo mınə, uə yarmhə mınə, uə narımınar yame ramuə ai taktakun mine, uə narımınar yame tukrıpiuə, uə nəsaninien mınə fam, ³⁹ uə narımınar apa yerpırig, uə narımınar ye tokrei tanə, uə nar kırık ye narımınar fam yame Kughen rımınor, mərig to rıpəh nivəhsi-tayen ətawə tuk norkeikeiyen kape Kughen yame kitawə kamhavəh ye Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

9

Pol rorkeikei pık mə nəmə Isrel tukshatata ye Kristo

¹⁻² Mərig rıkk ramarkwəpır maməmhə [tuk nəmə Isrel nıpig m-fam]. Yakamni nəfrakisien - kimru Kristo kırıkianə əmə, ror pən to yakpəh neikuəyen. Kafak nətərigien mine Nanmın kape Kughen karəni mə nar e yakamni in nəfrakisien, ³ meinai nəmə Isrel kisəmhən mə piak atuatur mınə, kisəmhən əmə kın kafak atuatur kwənərəus. Kini rıkk ragien əmə to Kughen rıvəhsi-ta yo tuk Kristo tuk norien swatur tuk nəmə Isrel mınə tiksın tukhauə kırıkianə iriə min. ⁴ Iriə kwənərəus kape Isrel, kini Kughen rımırhi əriə mə tını mınə, kini mor əpu kafan nehuəyen kimi əriə, mivəh-si-pən mın promes kape nasituyen kimi əriə, mine Loa, mine nəhuakien ye Nımə Ehuə kape

Kughen, mine promes minə tıksin. ⁵ Kini rıprıə atuatuk minə, iriə nəmasur yamə mine Kughen rımırpen əriə. Kini Kristo rımasi-pən atuatuk ye kwənərəus kapəriə. Kini Kristo in Kughen yerpırig ye narımınar fam - pəh kisəgnəgin In kape rerin. Amen.

Swatuk yame Kughen ramrıpen narmamə iran

⁶ Kughen rımırpen kwənərəus kape Ebrahim; məriğ iriə khapsaah khapəh nıshatətəyen ye Kristo. Məriğ pa rımə nar e ramhajoun pən promes kape Kughen rıpəh nuəyen mor nəfrakısien kın, meinai nısi-pənien ye kwənərəus kape Isrel rıpəh norien yermamə mə in yemə Isrel əfrah. ⁷ Kini ye norien a, iriə yamə mine kımınhasi-pən ye Ebrahim, pəh nien mə iriə m-fam nıpnət Ebrahim əfrakis. [Meinai nar apnariğ Ebrahim rımırəh tını kırıru], məriğ Kughen rımını-pən tukun mımə, “Kwənərəus atuatuk kafam tukrısi-pən əmə ye nitaw kafam e kwajikovə Aesak.” *(Jen 21:12)*

⁸ Nıprai nəgkiarrien e ramni mə narmamə yamə mine kımısarha ye kwənərəus kape Ebrahim, pəh nien mə iriə fam nıpnət Kughen minə. Məriğ nıpnət Kughen əfrakis iriə e yamə mine kımısarha ye promes kape Kughen. Kini iriə e kwənərəus əfrakis kape Ebrahim. ⁹ Ror məkneikin meinai Kughen rımını-pən tuk Ebrahim mımə, “Ye nıpiğ atuatuk, jakrerıg-pre tuk əmiru, Sera tukrırah kwaji yerman kırık.” *(Jen 18:10, 14)*

¹⁰ Məriğ nəgkiarrien a rıpəh norien infamien eikin e. Ji Sera e Aesak rımıkir Rebeka, kini

Rebeka rirəh mir mir. Kapəriu tatə kirikianə əmə, in e kaha hah kape nəmə Isrel e Aesak. ¹¹ Mərig mir mir e kirəpəh niwarha-hanəyen, kini mirəpəh niworien nar kirik yame rhuvə, uə raha, mərig Kughen rimiini-pən promes kirik kimi mamə kapəriu. Kini nəgkiarien e ramhajoun huvə mə Kughen rimirpen narmamə raməri-pən əmə nərigien kafan, ¹² mərig pəh nien mə ramirpen əriu meinai kimiwor nar huvə kirik, uə nar hah kirik. Kughen rimiini-pən tuk Rebeka mə, “Nimrin nupan tukror atuə kin kape yame raməker ye nimeitaan.” *(Jen 25:23)* ¹³ Kini in e raməri-pən əmə nəgkiarien yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə, “Yakorkeikei Jakob, mərig yakəməkin Esao.” *(Mal 1:2-3)*

¹⁴ ? Tukshawni ai taktakun? ? Tukhani mə norien kape Kughen rirəh natuatukien? !Nikam! Kitawə kharkun mə In ramor atuətuk ¹⁵ meinai in rimiini-pən tuk Moses mimə,

“Yo atuk yimini mə narmamə hawor e rikik tukreihuə tuk əriə, kini narmamə hawor minə ai rikik tukriəpəh neihuəyen tuk əriə.

Kini Yo atuk yimini mə narmamə hawor e jakor huvə pən kimi əriə, kini narmamə hawor minə ai jakpəh nor-huvə-pənien kimi əriə.” *(Eks 33:19)*

¹⁶ Kini ror məknakin mə kitawə to khapəh nhavəhyen promes kape Kughen tuk nar kirik yame kitawə kasor, rəmhen kin yame kasorkeikei pik In, uə kasor pik wok kafan. Nikam. Kitawə kamhavəh əmə promes kape Kughen meinai rikin rehuə tuk ətawə. ¹⁷ Ye Nəkwəkwə kape Kughen

rimini-pən tuk king kape Ijip* mīmə,
 “Yimivəh-si haktə ik tuk nar kirikianə əmə, in
 e mə narmamə tuksəm kafak nəsaninien
 ye nımraghien kafam, mə narmamə
 tukamhani-ərhav nhagik ye tanımtanə.”
(Eks 9:16)

¹⁸ Kini nıprai nəgkiarieren e ramni mə Kughen atuk
 ramni mə narmamə hawor mine rikin tukrehuə
 tuk əriə. Kini Kughen atuk rımnərip kəvsəsivə ye
 narmamə yamə mine kasəpəh hanə-əmə In.

¹⁹ Tukmə ror kirik tukraiyo yə mīmə,
 “Narmamə to khapəh nisətapigien kin nırkunien
 kape Kughen. ? Kini tukmə Kughen atuk
 ramni narmamə hawor mine tuksəpəh kafan
 nəgkiarieren, kini rhawor e Kughen ramni mə
 kapəriə atuk?” ²⁰ Mərig jakhörpın naiyohyen
 e mīmə ik yermamə əmə, ? rhawor e nakmə
 takhörpın əsanın nəgkiarieren kape Kughen?
 Nıtıp† to rıpəh nini-pəniyen tuk yermamə yame
 rimikuh in mīmə, “?Rhawor e nımikuh məkneikin
 yo?” ²¹ Yermamə yame ramkuh nıtıp, in rırkun
 nırəhyen mənkiuvyuv ye nuknen kirikianə
 əmə mırkun nıkuhyen nıtıp kin kiraru - kirik
 kape nıvai-pəniyen nar əgkap iran; kirik kape
 nıvai-pəniyen nar apnəpig iran. ²² Ye norien
 kirikianə əmə mın, Kughen rırkun nor-minien
 ye narmamə. Tukmə rorkeikei, In rırkun norien
 mə tukroriah əriə. In rorkeikei mə tukror əpu
 mə niemhaa ramhai In tuk təvhagə hah, kini In
 tukror narpiniyen ehuə kimi narmamə yamə mine

* **9:17:** English ramni Fero. † **9:20:** Nəgkiarieren kape nəmə Gris
 ramni nuhpikinien ye graonpot. **9:20:** Aes 29:16; 45:9 **9:21:**
 Jer 18:6

kasor təvhagə hah. Mərig nar apnapig In ramor məknakin, kafan nətərigien raməpomh; kini In rīpəh nor-ahuaayen narpinien kimi əriə yamə mine kasor mimə rikin tukraməmhə. ²³ Kafan nətərigien rapomh, mor mimə In tukror əpu nihuvəyen ehuə kafan kimi narmamə yamə mine In ramni mə rikin tukrehuə tuk əriə. In apa kupan, In rimirpen ta əriə mə tukasarə ye nihuvəyen kafan apa ye rao ye neai. ²⁴ In e kitawə m-fam yamə mine In rimirpen, kini pəh nien mə kwənərəus kape Isrel in əmə in əmə, mərig nəmə tanə pisin pisin minə min. ²⁵ Rəmhen əmə kin yame In ruini ta ye Nəkwəkwə kape Hosea mimə,

“Narmamə yamə mine pəh nien mə kafak narmamə,
jakokrən kin əriə mə, ‘kafak narmamə minə.’

Kini narmamə yamə mine yimipəh norkeikeiyen əriə kupan,
jakokrən kin əriə mimə, ‘narmamə yamə mine yakorkeikei.’ ” *(Hos 2:23)*

²⁶ “Kini ikin atuatur, yame yimini-pən tuk əriə mə, ‘Kimiə pəh nien mə kafak narmamə,’ narmamə tuksokrən kin əriə mhamə, ‘iriə nipnət Kughen yame ramragh.’ ” *(Hos 1:10)*

²⁷ Kini Profet Aesea rimini-ərhav ye nikarin kape Isrel mimə,

“Nar apnapig kwənərəus kape Isrel khapsaah rəmhen kin nipakir ye tahik,
mərig Kughen tukrivəh miragh kwatixsin əmə,

²⁸ meinai Kughen Yermaru In tukrivəhsi-pən aihuaa əmə narpinien kimi narmamə fam ye tokrei tanə.” *(Aes 10:22)*

29 Kini rəmhen əmə kin nəgkiarinen yame profet Aesea rimiini kupan mīmə,
 “Ripi mə Kughen Yermaru yame Nagheen rehuə
 pik In rīpiəpəh neighanien kin kwənərəus
 tiksın kapətawə mə tukhamragh,
 to kitawə kīpihauə misəmhen əmə kin nəmə
 Sodom mine Gomora yame In rimmoriah
 əgkap əriə.” *(Aes 1:9)*

Nəmə Isrel kimnhapəh nishatətəyen

30 ? Nīprai nəgkiarinen minə e ramni naha?
 Ramni mə narmamə yamə mine pəh nien mə
 kwənərəus kape Isrel, nar apnapig kimnhapəh
 nisarkut-pikien mə tuksəm swatuk kape
 nhauəyen misatuatuk ye nīmri Kughen, məriḡ
 Kughen tukror əriə kisatuatuk ye nīmriin tuk
 nhatətəyen kapəriə. 31 Məriḡ nəmə Isrel kimisarkut
 pik ye swatuk kape nəri-pənien loa mə iriə
 tuksatuatuk ye nīmri Kughen. ?Məriḡ iriə khapəh
 nisatuatukien 32 tuk naha? Meinai iriə kisarkut pik
 mə tuksatuatuk ye nīmri Kughen tuk norien huvə
 yamə mine kasor, mhapəh nisəri-pənien swatuk
 kape nhatətəyen. Iriə kamharəh-pikin “Səpaag
 yame narmamə kamharəh-pikin.” † 33 Rəmhen kin
 yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,
 “Səm-ru. Yimnəkir səpaag ye nimə apa Saeon.
 Səpaag e tukror narmamə kamharəh-pikin,
 kini mamhamir.” *(Aes 8:14)*

† **9:32:** Nəgkiarinen e raməmīr ye Aes 8:14, məriḡ Nəgkiarinen kape nəmə Gris rīpəh nīniyen səpaag, ramni kapier kape nīvhīrəkiniēn nīmə. Translesen komiti ramni sapaag. Səpaag e Yesu Kristo. Əm-ru mīn nuhpikinien kape sapaag ye Luk 2:34, 20:18; Rom 10:11; 1 Pit 2:8, 3:14. **9:33:** Luk 2:34, 20:18; Rom 10:11; 1 Pit 2:8, 3:14

“Mərig narmamə yamə mine kishatətə ye Kwən a,
to khapəh nisaurisien nipiḡ tüksərer ye nimir
Kughen.” *(Aes 8:14, 28:16)*

10

¹ Piak minə mine nowinik minə. Yakorkeikei pik mə Kughen tukrivəh miragh nəmə Isrel, kini nipiḡ m-fam yakaməhuak tukun. ² Yo yakamni-ərhav tuk əmiə mə iriə kisarkut pik tuk norien narimnar yame tukror riki Kughen ragien tukun. Mərig norien kapəriə ripəh nisi-pəniən ye nirkunien. ³ To khapəh nisəri-pəniən swatuk kape Kughen mə iriə tukhauə misatuatuk ye nimirin, meinai iriə kaseinein swatuk kafan, kini masarkut mhamə tüksəri-pən atuk kapəriə swatuk, in e swatuk kape nəri-pəniən loa kape Moses. ⁴ Kristo rimnor infamien ye swatuk kape nəri-pəniən loa tuk nuəyen matuatuk ye nimir Kughen. In rimnor infamien ye swatuk a mə narmamə m-fam yamə mine kishatətə iran tuksatuatuk ye nimir Kughen.

Nimiraghien yame Kughen ravəhşi-pə, in kape narmamə m-fam

⁵ Moses rimirai nəgkiarien kirik ye swatuk kape nəri-pəniən loa mimə narmamə tuksatuatuk ye nimir Kughen. In rimini mimə, “Yermamə yame ramor narimnar fam əgkap yame loa e ramni, in tukrivəh nimiraghien rerin.” *(Lev 18:5)* ⁶ Mərig nəgkiarien yame ramni swatuk kape nhatətəyen yame narmamə khamhakwasig misatuatuk ye nimir Kughen ramni mə, “Rikimiə tukripəh nəsikien mə takasəkeikei mamhavən apa ye rao ye neai” *(Dut 30:13)* (misarha-kin Kristo mharəh

miseiwaiyu mhauə mə tukrasitu irəmiə); ⁷ kini rikimiə tukripəh nəsikien mīmə, “Takasəkeikei mhavən apa peiwaiyu ikin narmamə kamhamhə ikin” (*Dut 30:13*) (mharəhsi-ərhav Kristo misor In ramragh min ye nimhəyen kafan). ⁸ Rikmiə tukripəh nəsikien məknakin meinai nəkwəkwə kape Kughen ramni mə “Nəgkiarien kafan in ipakə əmə tuk əmiə. In apa ye nhermiə, mine yerkimia.” (*Dut 30:14*) Nəgkiarien e in

nəgkiarien kape nhatətəyen yame yakamni-ərhav ⁹ mīmə tukmə nakhani-ərhav ye nhermiə mhamə Yesu in Yermaru, kini tukmə nakshatətə əfrakis yerkimia mfam mə Kughen rimivəh miragh Yesu ye nimhəyen kafan, kini Kughen tukrivəh miragh əmiə. ¹⁰ Ror məkneikin meinai Kughen ramor narmamə kisatuatuk ye nimirin nipig kishatətə əfrakis iran yerkiria. Kini Kughen ravəh miragh narmamə nipig iria kamhani-ərhav ye nheria mhamə Yesu in Yermaru. ¹¹ Ramhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,
 “Mərig narmamə yamə mine kishatətə ye Kwən a,
 to khapəh nisaurisien nipig tuksərer ye nimir
 Kughen.” (*Aes 28:16*)

¹² Nəgkiarien e in kape narmamə m-fam, nar apnapig kwənərəus kape Isrel uə nəmə tanə pisin pisin minə, meinai Yermaru kirikianə əmə e rarmarmaru mamautə-pə kin kafan nihuvəyen kimi narmamə m-fam yamə mine kisaiyoh-pən kin.

¹³ Rəmhən kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,
 “Narmamə m-fam yamə mine kasokrən kin
 Kughen Yermaru mə tukrivəh miragh əria,

In tukrivəh miragh əriə.” *(Joel 2:32)*

14 ?Mərig tukmə narmamə khapəh nishatətəyen ye Kughen Yermaru, tukshawor pən iran mine misokrən kin In mə tukrivəh miragh əriə? ?Kini tukmə khapəh nisərigien nəvsaoyen kin, tukshawor pən iran mine mishatətə iran? ?Kini tukmə yermamə kirik rikək tuk nini-ərhavyen tuk əriə, tukshawor pən iran mine misərig nəvsaoyen kin?

15 ?Kini tukmə Kughen rīpəh nher-pənien kin narmamə, tukshawor pən iran mine mhani-ərhav Nəvsaoyen Huvə? Rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,

“!Rhuvə pik əgkap mə kisəm yermamə kirik rivəh nəvsaoyen huvə kape Kughen muə kimi ətawə!” *(Aes 52:7)*

16 Mərig pəh nien mə nəmə Isrel m-fam kimnhavəh nəvsaoyen huvə yerkiə. Rəmhen kin nəgkiarien yame Aesea rimirai mīmə,

“!Yermaru! Narmamə kwatıksin əmə kimnhani nəfrakisien ye nəgkiarien kapəmawə.” *(Aes 53:1)*

17 Kini ror məknakin, nhatətəyen ramsi-pən ye nar yame nakasərig; kini nəgkiarien yame nakasərig ramsi-pən ye nəvsaoyen kin Kristo.

18 ? Mərig yakamaiyoh mīmə [nəmə Isrel] kimisərig uə nikam? Əwəh, kwəsərig ta. Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,

“Nəgkiarien kape Kughen rimavən ikin minə fam ye tokrei tanə,

ruavən ikin minə fam əgkap.” *(Sam 19:4)*

19 ?Kini jakaiyoh əmə kin nar kirik min mīmə, nəmə Isrel kwənharkun ta uə nikam? Əwəh,

kwənharkun. Meinai Moses rɪmnəkupan mini mɪmə,

“Jakor huvə pən kimi narmamə yame kapəriə kantri kɪrik rɪkək, kimiə taksor jalus tukəriə; kini jakor huvə pən kimi narmamə ye kantri yamə mine kimiə nakamhani mhamə iriə kɪsar-mar, niemhaa tukrhai əmiə tukun.”
(Dut 32:21)

²⁰ Kini kwasig ikin Aesea rɪpəh nɪgɪnien tuk nɪniyen mɪmə,

“Narmamə yamə mine khapəh nɪsarha-kɪnien Yo kwəsəm Yo; kini narmamə yamə mine khapəh nɪsaiyohyen Yo, yɪmnor əpu Yo kimi əriə.”
(Aes 65:1)

²¹ Mərig ye nɪkarɪn kape nəmə Isrel Aesea rɪmini mɪmə,

“Ye nɪpig m-fam, yakahuatuk kɪn kwermik mə jakasitu irəriə, iriə narmamə yamə mine kasəsik nəkwak, mamhaukreikɪn-pə nɪmetairiə kimi Yo.”
(Aes 65:2)

11

Kughen rɪkɪn rehuə tuk nəmə Isrel

¹ Pəh yakaiyoh tuk nəgkiarien kɪrik ye nɪkarɪn kape nəmə Isrel. ?In e nəfrakɪsien mə Kughen rɪmukreikɪn-pə nɪmeitaan kimi kafan narmamə uə nɪkam? Nɪkam. Taksəm-ru yo. In rɪmɪpəh nukreikɪn-pəyen nɪmeitaan kimi yo e yemə Isrel kɪrik, kwənərəus kape Ebrahim, nɪtə kape Benjamin. ² In apa kupan, Kughen rɪmɪrpen

kwənərəus kape Isrel mīmə In tukrorkeikei əriə, kini iriə tukhauə kafan narmamə mīnə. Kini In rīmipəh nukreikin-pənien nimeitaan kimi əriə. ?Nakharkun uə nīkam naha nhagin Nəkwəkwə kape Kughen ramni ye nīkarin kape Elaeja? In ramni mə Elaeja rīmnaiyoh skai Kughen mə tukrivəhsi-pən narpinien kimi nəmə Isrel tuk nahasien yame kīmisor ³ mīmə, “Yermaru. Nəmə Isrel kīmishopni profet mīnə kafam masoriah-oriah kafam olta.* Kini yo pisin əmə yakaməmīr; kini iriə kīsarkut mə tukshopni mīn yo.” (*Fas King 19:10*)

⁴?Mərig Kughen rīmīni-pən naha nhagin tukun? In rīmīni mīmə, “Nīkam, yakaməm mə narmamə seven taosen iriə narmamə kafak mīnə, yamə mīne khapəh nisəhuakien kimi kughen eikuə e Bal.”(*Fas King 19:18*) ⁵ Kini rəmhen əmə kīn ai taktakun mīne. Nəmə Isrel kwatīksin aikin yame Kughen rūirpen əriə ye kafan nīhuvəyen. ⁶ Kini tukmə Kughen rīmivəh mīragh əriə ye nīhuvəyen kafan, pə rīmə rīmivəh mīragh əriə tuk nar huvə yamə mīne kasor. Mərig to rīpivəh mīragh əriə meinai iriə kasor nar huvə mīnə, kini to nīhuvəyen yame Kughen ramautə-pə kīn kimi əriə, rīpior pisin, kini pəh nien mə nar kīrik yame ramautə-pə kīn kimi əriə, mərig tukrīpior əmə rəmhen kīn nərokien kīrik tuk kapəriə wok.

⁷?Kini rhawor? Narmamə khapsaah kape Isrel kasarhakin pīk swatuk kape nuəyen matuatuk ye nīmri Kughen, mərig khapəh nhavəhyen. Mərig iriə yame Kughen rīmīrpen, kamhavəh. Mərig iriə m-fam e yame khapəh nhavəhyen, Kughen

* **11:3:** Olta in tebol rhakə ye Nīmə Ehuə kape Kughen. **11:6:** Gal 3:18

rimnarip kəvsəsivə kimi əriə mə tuksəpəh hanə-
əmə In. ⁸ Rəmhen əmə kin yame Nəkwəkwə kape
Kughen ramni mīmə,

“Ruə meriaji-pə ai taktakun, Kughen rimnor mə
nətərigien kapəriə ramapir yeru,
kini mor mə nimiria ripsis,
kini mor mīmə nımətirgiriə tukrəru.” *(Dut
9:24; Aes 29:10)*

⁹ Kini King Deved rimini mīmə,

“Nihuvəyen kape tokrei tanə yame kasarə iran,
pəh tukruə rəmhen kin kwənməkuru kirik,
yame tukrhosiğin əriə, mor əriə kamhani
mhamə, ‘Narimnar fam əgkap rhuvə əmə.’
Pəh kapəriə narimnar huvə tukruə rəmhen kin
kapiə kirik yame kisapitətər iran, ramor
narpinien kimi əriə.

¹⁰ Pəh nimiria tukrəpignap mə tukhapəh nisəmien
nar,
Pəh tukravi-əhu əriə kasəmrəmür ye nahasien
kapəriə, infamien rikək.” *(Sam 69:22-23)*

*Swatuk kape Kughen tuk nivəh-miraghien nar-
mamə ye tanə pisin pisin*

¹¹ ? Kini yakamaiyoh min mīmə nəmə Isrel
kimnharəh-pikin kapiə mhamür, mə to khapəh
nisərəer-minien uə? Nikam, tuksərəer min. Ye
kapəriə nəviəkəyən, Kughen rimnor swatuk tuk
nivəh-miraghien narmamə ye tanə pisin pisin
minə, mə nihuvəyen yame nəmə tanə pisin pisin
minə kisarə iran, nəmə Isrel tuksorkeikei mə iriə
min tukhavəh. ¹² Ror məknakin, tukmə nəmə
ye tanə pisin pisin minə kimnhavəh nihuvəyen
kape Kughen meinai nəmə Isrel kimisəpəh swatuk

yame Kughen ravəh-miragh narmamə iran, kini nəmə Isrel fam yame Kughen rimirpen ta əriə, nipiğ iriə tukshatətə ye Kristo, !nihuvəyen kape Kughen tukruə mehuə!

¹³ Taktakun ai yakaməgkiar kimi əmiə nəmə kantri pisin pisin minə, meinai yo aposol e kamni kimə “aposol kape nəmə kantri pisin pisin minə.” Kini yo yakaməm wok kafak mə in rehuə. ¹⁴ Kini yakorkeikei mə wok yame yakamor yerki nəmə tanə pisin pisin minə tukror nəmə imak e nəmə Isrel kisor jalus tukun, misorkeikei mə iriə min tuksarə ye nihuvəyen a - kini ye norien a Kughen tukrivəh miragh tiksın. ¹⁵ Nipiğ Kughen rimukreikin-pən nimeitaan kimi nəmə Isrel, kini In rimipik yemə tanə pisin pisin minə kamhauə kirikianə iriə min. Mərig nipiğ In tukripik nəmə Isrel kamhauə min tukun, in rəmhen kin yame yermamə ramragh min ye nəmhəyen kafan.

¹⁶ Tukmə narmamə kamhavəh-si-pən nipər bred yame kipəh hanə nənien kimi Kughen, kini bred m-fam ruauə muahuvə tuk nənien.† Ye norien kirikianə əmə min, tukmə kivəhsi-pən nuknei nai kimi Kughen, kwerəgrəgin minə fam əgkap kamhauə mhahuvə min.‡ ¹⁷ Mərig nəmə Isrel kisəmhen kin nai e olif yame Kughen rimihu, mərig iriə tiksın kisəmhen kin kwermın yame Kughen rimnərai ta marakikin. Kini kimiə nəmə

† **11:16:** Nam 15:20-21 ramni mə tukaməkeikei kivəhsi-pən nipər bred yame kipəh hanə nənien kimi Kughen, kini bred m-fam ruauə muahuvə tuk nənien. ‡ **11:16:** Nuhpikinien e, nipran ramni mə Ebrahim mine mikupni minə kupan iriə narmamə kape Kughen. Kini kwənərəus min kapəriə, iriə min kape Kughen.

tanə pişin minə naksəmhen kin kwermi nai e olif yame ramhaktə atuk əmə. Kini Kughen rimirpin-pən əmiə ye nuknei nai yame rimihi mə takhavəh tamhek kwermi nai yame rimmərai ta. Kini taktakun ai nakwənhavəh nihuvəyen yame Kughen rimirpen-pən ta tuk Ebrahim mine nīpnətīn minə. ¹⁸ Mərig kimiə [nəmə tanə pişin pişin minə], takhapəh nisəgkiar-ausitien mhamə nakwənhavəh tamhek nəmə Isrel yame Kughen rimmərai-ta əriə. Takhapəh nisəru-kinien mimə nuknei nai raməvigin əmiə, mərig pəh nien mə kimiə kwermi nai nakasəvigin nuknei nai. ¹⁹ Tukmə ror yermamə kirik tukrini mimə, “Kughen rimmərai ta kwermi nai minə tiksīn mə tukrirpin-pən yo ye nuknen kini jakvəh tamhekriə.” ²⁰ In e nəfrakisien, mərig rimmərai ta əriə meinai khapəh nishatətəyen iran. Kini kimiə nimisəpirpir ye nuknei nai meinai nakshatətə iran. Ror məkneikin, takhapəh nisəausitien tukun, mərig kimiə takasəkeikei mhagin, ²¹ meinai Kughen rimmərai ta kwermi nai atuatur tiksīn, kini tukmə nakhapəh nisəkeikeiyen tuk nhatətə-timtim-ien iran, kini In tukrərai ta min əmiə.

²² Rhuvə mə takharkun mə Kughen rirkun nəgkiar-huvə-pənien kimi narmamə, kini mirkun nəgkiar-skai-pənien kimi əriə. In rimməgkiar skai kimi narmamə yamə mine kimisəsik nəkwan, mərig In ramor huvə pre kimi əmiə, tukmə nakasəkeikei tuk nhatətəyen iran tuk kafan nihuvəyen. Mərig tukmə naksəpəh nhatətəyen iran, In tukrərai ta əmiə. ²³ Kini tukmə nəmə

Isrel kharerig-pə mɪn mɪshatətə ye Kristo, kɪni In tukrɪpɪn-pən mɪn əriə ye nuknei nai, meinai In ravəh nəsaninien tuk norien məknakin. ²⁴ Kɪni nɪprai nəgkiarien e ramni mə kimia nəmə tanə pɪsɪn pɪsɪn mɪnə naksəmhen kɪn kwermi nai e olif yame ramhaktə atuk, yame Kughen rɪmnərai ta mɪrɪpɪn-pən ye nuknei nai ye nəsimien. Norien e kape nɪvəhyen nai pɪsɪn kɪrik mɪrɪpɪn-pən ye nai pɪsɪn kɪrik, pəh nien mə norien atuatur kape nai. Mərig kwənərəus mɪnə kape Isrel kɪsəmhen kɪn kwermi nai e kape olif apa ye nəsimien. Kɪni taktakun ai, in rɪmar əmə tuk Kughen tuk nɪrɪpɪn-pənien əriə ye nukneriə atuatur.

Kughen rɪkɪn rehuə tuk narmamə m-fam

²⁵ Mərig piak mɪnə mɪne nowinik mɪnə, rahas mə takhavəh-si haktə pik əmiə [mhamə nakhahuvə mɪsapita nəmə Isrel]. Ror pən, yakorkeikei mə takharkun nar məniwən e in e mə Kughen rɪmnor mə nəmə Isrel tɪksɪn kɪmɪsəpəh nərigien kafan nəgkiarien. Mərig norien a raməmɪr əmə meriaji-pən nəmə tanə pɪsɪn pɪsɪn mɪnə fam yame Kughen rɪmɪrpen əriə tukshatətə iran. ²⁶ Kɪni ye norien e, Kughen tukrɪvəh mɪragh fam nəmə Isrel. Rəmhen əmə kɪn yame Nəkwəkwə kape Kughen rɪmɪni mɪmə,

“Yermamə yame tukrɪvəh mɪragh narmamə tukrɪsi-pən apa Saeon,

In tukrɪvəh-si ta norien has tuk nəmə Isrel. §

²⁷ Kɪni in e promes kape nasituyen kafak kɪmi narmamə mə jakvəh-si ta narpɪnien kape

§ 11:26: Nəgkiarien Gris ramni Jekob, nhag pɪsɪn kɪrik e Isrel.

təvhagə has kapəriä.” (*Aes 59:20, 21; 27:9; Jer 31:33, 34*)

²⁸ Kwənərəus minə kape Isrel kimisəpəh nəvsaoyen huvə kape Yesu Kristo, kini ror məkneikin, iriə kimnhauə tikmir minə kape Kughen. Mərig nar e ramasitu irəmiə nəmə tanə pisin pisin minə, Kughen ravəhsi-pre kafan nihuvəyən kimi əmiə. Mərig Kughen rorkeikei hanə nəmə Isrel meinai In rimirpen əriə, kini iriə nitə kape Ebrahim, Aesak mine Jakob. ²⁹ Ror məkneikin meinai nipiğ Kughen rimirpen ta narmamə kini mor huvə pən kimi əriə, to rirəh nuheikin-minien kafan nəgkiarien. ³⁰ In apa kupan, kimiə nəmə tanə pisin pisin minə nimisəsik nəkwai Kughen. Mərig taktakun ai, nəmə Isrel kimisəpəh In misəsik nəkwan, Kughen rivəhsi ta nivhuəyən tuk əriə mivəhsi-pre kimi əmiə. ³¹ Ye norien kirikianə əmə min, nəmə Isrel kasəsik nəkwai Kughen ai taktakun mine, ramor swatuk mə riki Kughen tukrehuə min tuk əriə. Ror məknakin meinai taktakun ai iriə kimnasəm mə Kughen rikin rehuə tuk əmiə, kini tukmə ror iriə kisorkeikei mə Kughen rikin tukrehuə min tuk əriə. ³² Narmamə m-fam kasəsik nəkwai Kughen, kini In ramor mə kapəriə norien hah ramraptərəkin əriə m-fam əgkap, iriə atuk to khapəh nharisinien əriə. In ramor məkneikin mə [In pisin əmə tukrivəh miragh əriə] mamhajoun-pən mə rikin tukrehuə tuk əriə m-fam.

Pol raməni nipei mivəh-si haktə Kughen

³³ !Taksəm-ru! !Nihuvəyən yamə mine Kughen ramor kimi narmamə mine nirkunien kafan, iriə fam kishuə!

- Kıtawə kışeinein nırkunien norien kape nətərigien kafan, mīne kafan swatuk mīnə.
- 34 “Meinai yermamə kirik rıkək yame rırkun narımınar yame raməmır ye nərıgien kape Kughen Yermaru.
- Kini yermamə kirik rıkək yame rırkun nıvəhsi-pəniēn nəgkiariēn kirik tukrasitu ye Kughen.” *(Aes 40:13)*
- 35 “Yermamə kirik rıkək yame rırkun nıvəhsi-pən-atuk-ien kafan kirik nar kirik kimi Kughen meinai narımınar fam əgkəp kape Kughen in əmə in əmə.” *(Job 41:11)*
- 36 Ror məkneikın meinai Kughen rımınor narımınar fam, kini narımınar fam apa ramswiın meinai nəsaniniēn kafan ramraptərəkın əriə, kini narımınar fam In rımınor mə kafan.
- !Pəh kamhavəh-si haktə In kape rerin! !Amen!

12

Sakrefaes yame nımraghien raməmır iran

¹ Piak mīnə mīne nowinik mīnə. Meinai Kughen rikin rehuə tuk ətawə, yakamaiyoh skai əmiə mīmə takhavəh-si-pən nıpraimiə fam kimi Kughen rəmhen kın sakrefaes kirik yame ramragh, kini mısərəhu karın mə kafan, kini rikin ragien tukun. In e swatuk atuaturuk yame taksəhuak kimi Kughen iran. ² Takhapəh nhavəhyen norien kape yermamə kape tokrei tanə, mərıg seighaan kın Kughen mə tukrukreikin kapəmiə nətərigien ruə mīwi mīmə norien kapəmiə tukruə mihuvə.

Kini ror məkneikin, kimiə takharkun nisəkirien norien minə, mharkun nisorien norien huvə yamə mine Kughen rorkeikei. In e norien yamə mine khahuvə, mine yamə mine kasor rikin ramagien, mine yamə mine kisatuatuk.

³ Kini ye nihuvəyen yame Kughen ramautə-pə kin kimi yo, yakamni-pre tuk əmiə m-fam mə takhapəh nhavəh-si-haktə-atuk-ien əmiə. Mərig ye nətərigien atuatuk, taksəm nəsaninien yamə mine Kughen rimivəhsi-pre kimi əmiə ye nhatətəyen kapəmiə ye Kristo. Kini nipiğ taksəm nəsaninien minə a, taksəm kapəmiə nimraghien minə, kini misəkir misəm mə ?kapəmiə nimraghien minə khahuvə misəmhen raməri-pən nhatətəyen kapəmiə uə nikam?

Nanmin kape Kughen ravəhsi-pə nirkunien pisin pisin

(1 Kor 12:1-31)

⁴ Yermamə kirikianə, nıpran kirikianə əmə. Mərig nıpran, nor-norin minə ripsaah. Kini nor-norin minə ye nıpran e, kapəriə wok pisin pisin. ⁵ Kini rəmhen əmə kin narmamə yamə mine kishatətə ye Kristo. Kitawə khapsaah, mərig kamhauə nıpraitawə kirikianə əmə ye Kristo, kini misətigtə atuk irətawə minə. ⁶ Kini Kughen rimivəhsi-pə nirkunien tuk norien wok pisin pisin minə raməri-pən nihuvəyen kafan yame ramautə-pə kin kimi ətawə. Kughen ravəhsi-pən nirkunien kimi yermamə kirik tuk nini-ərhavyen nar kirik kwasig ikin nar ai rıpiuə. Kini pəh yermamə a tukrini-ərhav nəgkiarien kafan raməri-pən

nhatətəyən kafan. ⁷ Tukmə yermamə kirik ravəh nirkunien tuk nasituyen, pəh in tukrasitu; tukmə in ravəh nirkunien tuk nhajounien, pəh in tukrhajoun; ⁸ tukmə in ravəh nirkunien tuk nivəhsi-haktəyən nətərigien kape narmamə, pəh in tukrivəhsi-haktə; tukmə in ravəh nirkunien tuk nivəhsi-pənien mane, pəh in tukrivəhsi-pən rehuə; tukmə in ravəh nirkunien tuk nikirien niməhuak, pəh in ror yerkin m-fam; tukmə in ravəh nirkunien mə rikin tukrehuə tuk narmamə, kini pəh in tukror yerkin agien.

*Swatuk kape norkeikeiyen narmamə
(1 Kor 13:1-13)*

⁹ Norien kapəmiə tuk norkeikeiyen narmamə tukraməkeikei muə norkeikeiyen əfrakis. Taksəməkin norien has minə, kini mharaptəəkən tim tim norien huvə minə. ¹⁰ Sorkeikei əmiə minə rəmhen mimə kimiə piaumiə minə uə nowinmiə minə. Kimiə kirikianə kirikianə takasəkeikei misarkut mə takhasiai əmiə minə. ¹¹ Pəh rikimiə tukragien tuk norien wok kape Kughen Yermaru yerkimie m-fam mamharpən, mhapəh nisəpəuyen. ¹² Taksagien əmə meinai nimisərəhu-pən tim tim kapəmiə nətərigien ye Kughen. Kini nipig nəmhəyən tukruə, sor kapəmiə nətərigien rapomh. Kini masəhuak kimi Kughen ye nipig m-fam. ¹³ Tukmə narmamə kape Kughen kasəkwakwə kin nar kirik, sautə-pən kimiə əriə. Sor huvə pən kimi yepsipis yamə mine kamhauə iməmiə ikin.

¹⁴ Saiyoh Kughen mimə tukror nihuvəyən kimi narmamə yamə mine kasor nahasien kimi əmiə.

Takhapəh nisherpənien nar hah rīvən kimi əriə, mərig sayoh Kughen mə tukror nihuvəyen kimi əriə. ¹⁵ Sagien kimiə nəmə minə kisagien. Kini sasək kimiə yamə minə kisasək. ¹⁶ Sor kapəmiə nətərigien rəm nəmhen irəmiə minə fam. Rikimiə tukripəh nəsikien mə kimiə tiksın yerpirig, mərig rikimiə tukragien əmə mə taksəriwək kirikianə kimiə yavən has minə. Rikimiə tukripəh nəsikien mə nakharkun pik nar.

¹⁷ Tukmə yermamə kirik ror ahas-pre tuk əmiə, takhapəh nisarpənien tai norien kafan. Takasəkeikei misarkut mə taksor norien yame narmamə mifam tuksəm mimə ratuatuk. ¹⁸ Sor narimnar fam yame nakharkun norien mimə kimiə naksarə ye nəmərinuyen kimiə narmamə mfam. ¹⁹ Piak minə mine nowinik minə. Takhapəh nisarpənien tai təvhagə hah kape narmamə. Apəh pəh Kughen pisin əmə tukripi-ərəhu narpənien mine niemhaa kimi əriə, meinai ye Nəkwəkwə kape Kughen Yermaru ramni mimə,
 “Narpənien tai təvhagə hah, yakamərer tukun.

Kini Yo jakarpin tai norien has kape narmamə.”
(Dut 32:35)

²⁰ Mərig kimiə taksəri-pən əmə nəgkiarieren ye Nəkwəkwə kape Kughen yame ramni mə,
 “Tukmə kafam tikmir rəmkəv,
 vəhsi-pən nəviginien kimin;
 tukmə rəkwəkwə,
 vəhsi-pən nu kimin.
 Nipig naksor narimnar minə a

in tukrauris pik tukun.” (Prov 25:21-22)

²¹ Takhapəh niseighanien kin norien has mə tukruə tuk əmiə mivəh-si-əhu əmiə. Mərig sor mə norien huvə minə kapəmiə pəh ravəhsi-əhu norien hah.

13

Pəh khasiai gavman

¹ Pəh kitawə fam kisarə ətgin gavman, meinai nehuəyen tuk narmaruyen m-fam ramsi-pən tuk Kughen, kini gavman m-fam yamə mine kasəkwətə, Kughen pisin əmə rimivəhsi-haktə əriə. ² Tukmə yermamə kirik raməsik nəkwai gavman, kini ror məkneikin mə in ripəh nisaiyen nehuəyen yame Kughen rimivəhsi-haktə mukrai. Kini narmamə yamə mine kasor məknakin kamhavi-pə əmə kapəriə narpinien. ³ Ror məkneikin meinai Kughen rimivəhsi-haktə gavman mukrai mə yamə mine kasor norien has tukhagin, pəh nien mə rimivəhsi-haktə gavman mukrai mə narmamə yamə mine kasor norien huvə minə tukhagin. Kini tukmə nakhapəh nisorkeikeiyen mə takhagin kin nəmasur minə kape gavman, takasəkeikei misor norien huvə minə, kini iriə tukhavəhsi-haktə əmiə tukun. ⁴ Takhapəh nisəru-kinien mimə nəmasur kape gavman iriə yor wok minə kape Kughen yame wok kapəriə mimə iriə tukasor ramhuvə-pre tuk əmiə. Mərig tukmə nakasor ramaha, takasəkeikei mamhagin, meinai Kughen rimipəh nivəhsi-pən-apnapigien əmə nehuəyen kimi əriə, mərig rimivəhsi-pən nehuəyen kimi

əriə mə tukhavəhsi-pən narpinien kimi narmamə yamə mine kasor norien has. ⁵ Ror məknakin mə kitawə mifam tukasəkeikei misarə ətgin gavman tuk nar kīraru. Kīrik e mīmə kitawə tukhapəh nhavəhyen narpinien, kini kīrik mīn e in e kitawə tukharkun mə norien kapətawə in ratuatuk.

⁶ Kini nar kīrikianə mīn əmə, sərok-pən takis kimi gavman, meinai nəmasur kape gavman, iriə yorwok mīnə kape Kughen, kini in e wok kapəriə mə tuksarmaru ye narmamə. ⁷ Tukmə kimə takasəkeikei misərok yermamə kīrik, sərok. Tukmə takis pīsīn pīsīn mīnə, takasəkeikei misərok. Tukmə kimə takasəkeikei mhasiai yermamə kīrik, hasiai. Tukmə yermamə kīrik ravəh narmaruyen, kini takasəkeikei misarə ətgin.

Sorkeikei narmamə meinai Nīpīg Kwasiḡ ruauə pakə

⁸ Takhapəh nisorien mə tukəm mə nar kīrik yame nakhapəh hanə nisarpinien kimi yermamə kīrik. Məriḡ nar kīrikianə yame raməmīr hanə tuk əmiə mə taksarpīn, in ai norkeikeiyen, meinai yermamə yame rorkeikei in kīrik in ramor narimnar fam yame loa ramni. ⁹ Loa ramni mīmə, “Takhapəh nisəkrəhyen kīn piraovīn,” “Mhapəh nīshopniyen yermamə,” “Mhapəh nisəkrəhyen,” “Rikimiə tukrīpəh nīvənien tuk narimnar kape yermamə pīsīn kīrik,”* kini loa mīnə mīn tīksīn aikīn. Məriḡ nəḡkiarīen kīrikianə əmə in nukneriə fam; in e ramni mīmə, “Orkeikei ik kīrik rəmhen əmə kīn yame nakorkeikei atuk ik.” (*Lev 19:18*)

13:7: Mat 22:21 **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8
mīnə e kasəmīr ye Eks. 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21.

* **13:9:** Loa

¹⁰ Tukmə yermamə k̄irik rorkeikei in k̄irik, to r̄ipəh norien nahasien k̄imin. Kini ror məknakin mə yermamə yame rorkeikei narmamə, in ramor mə n̄iprai Loa minə fam ruauə minor nəfrakisien k̄in.

¹¹ Takasəkeikei m̄isor məknakin meinai k̄imiə nakwənharkun huvə n̄ip̄ig yame kisarə iran ai taktakun minə. Rinor ta n̄ip̄ig yame takasəkeikei m̄isarha mhapəh n̄isap̄irien, meinai n̄ip̄ig k̄itawə kimishatətə pə pə əmə iran, kini n̄ip̄ig yame tukr̄ivəh m̄iragh ətawə iran raməm̄ir pən pən, m̄ar̄ig taktakun ai ruauə pakə. ¹² Pəh nien mə tuk tu, nap̄ignap̄ien tukr̄irkək; kini n̄ikhakien, pəh nien mə tuk tu tukruə. Kini ror məknakin m̄imə pəh kisəpəh norien kape n̄ap̄ignap̄ien, kini m̄haraptərək̄in əmə norien huvə minə kape n̄ikhakien rəmhen k̄in yame mobael ramraptərək̄in huvə kafan k̄irik nau kape narowaginien. ¹³ Pəh k̄itawə tuksor norien huvə minə, rəmhen k̄in yame yermamə raməriwək̄ ye n̄ikakien kini narmamə kasəm. Tukhapəh n̄isorien lafet has minə, mhapəh n̄isap̄isien k̄in n̄inimien, mhapəh nhak̄ir-ap̄nap̄igien əmiə minə, kini mhapəh n̄isorien norien ətawao minə, mhapəh n̄isotgohyen, mhapəh n̄isorien jalus k̄imi ətawə minə. ¹⁴ M̄ar̄ig seighaan k̄in Yermaru Yesu Kristo mə tukrarmaru ye n̄imraghien kapəm̄iə, kini takhapəh n̄isət̄ar̄igien mə takshawor pən iran minə m̄isor narimnar yame n̄ip̄raimiə əmə rorkeikei.

13:10: 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7 **13:12:** 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11

14

Pəh khasiai nəməhuakyamə mine kasəri-pən Loa kape Moses

(1 Kor 8:1-13; 10:14-33)

¹ Nəməhuak minə tiksın, kapəriə nhatətəyen rıpəh nəusık-əusikien, meinai narmamə tiksın kamhavəh-si-pən natuakəmien kimi əriə, kini khapəh nharkunien mə Kughen rameighan kın əriə tuk natuakəmien minə a uə nıkam. Mərig kimiə rikimiə tukramagien tuk nivəhyen nəməhuak minə a yame kapəriə nhatətəyen rıpəh niskaiyen; takhapəh nisotgohyen kimiə əriə. ² Yermamə kırık, ye kafan nhatətəyen, rhuvə əmə mə in tukrən nəviginien m-fam. Mərig yermamə pısın kırık mın, kafan nhatətəyen rıpəh niskaiyen, kini rıkin rəsık mə in rırkun nənien nəviginien ye nəsimien əmə, mıpəh nənien nusai nar. ³ Rıpəh nihuvəyen mə yermamə e yame rırkun nənien narımnar fam tukrəm-pən nar hah ye yermamə yame rıpəh nənien nusai nar. Kini rıpəh nəmhenien mə yermamə yame rıpəh nənien nusai nar tukrini-pən tuk yermamə yame ramən fam nəviginien mə in ramor təvhagə has. Pəh tukrıpəh nəm-əhuyen in meinai Kughen rıkin ragien əmə tuk yeməhuak a. ⁴ Rıpəh nihuvəyen mə ik nakamni mımə yorwok kape Yesu Yermaru kırık ramor norien has. Kafan atuk əmə Yesu Yermaru tukrəkir mımə ramor nar huvə uə nar has. Kini in tukror huvə meinai Yesu Yermaru rırkun nivəhsi-pəniən nəsaninien kimin tuk norien nar huvə minə.

⁵ Ye norien kirikianə əmə min, yermamə kirik ramni mə nipiḡ kirikianə əmə kape Kughen in ramərhakə rapita nipiḡ minə tiksın; məriḡ yermamə kirik min ramni mimə nipiḡ m-fam rəm nəmhen əmə. Məriḡ pəh narmamə tuksərer skai ye kapəriə nətəriḡien ye nıkarın kape narımınar minə e. ⁶ Yermamə yame ramni mə nipiḡ kirikianə əmə in kape Kughen, in ramor tuk nivəhsi-haktəyen Yermaru. Kini yermamə yame ramən nusai nar, ramən tuk nivəhsi-haktəyen Kughen, meinai in ramni-pən tuk Kughen mə rikin ramagiən tuk nan nəviḡinien. Kini yermamə yame raməpəh nəniən nusai nar, in min raməpəh nəniən tuk nivəhsi-haktəyen Yermaru, kini in min ramni-pən tuk Kughen mimə rikin ragien tuk nan nəviḡinien. ⁷ Kitawə kirik rirkək yame nimraghiən kafan, kafan əmə, uə nimhəyən kafan, kafan əmə. ⁸ Məriḡ tukmə kitawə kamhamragh, kamhamragh tuk nivəhsi-haktəyen Yermaru; kini tukmə kamhamhə, kamhamhə tuk nivəhsi-haktəyen Yermaru. Kini ror məknakin, tukmə kamhamragh uə kimnhamhə, məriḡ kitawə kape Yermaru. ⁹ Kristo rimamhə marə mamragh min, mə In Yermaru kape narmamə yamə mine kamhamragh mine yamə mine kwənhamhə ta.

¹⁰ Kini rıpəh nihuvəyən mə taksəkir norien kape piaumiə minə mine nowinmiə yamə mine iriə yəhuak minə. Rıpəh nihuvəyən mə taksəm-əhu piaumiə minə, meinai kitawə m-fam tuksərer əkupan ye jea yame Kughen ramkwətə iran maməkir narmamə ikin. ¹¹ Rəmhen kin nəḡkiariən

yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mīmə,
 “Kughen Yermaru ramni mīmə, ‘Yakavəh kwəsu
 ye nīmraghien kafak mīmə
 narmamə m-fam tuksənimkur ye nīmrik
 mhani-ərhav kīn nheriə mhamə Yo, Yo
 Kughen.’” *(Aes 45:23)*

¹² Kini ror məknakin mə kitawə fam kirikianə
 kirikianə tuksərer ye nīmri Kughen tuk nīni-
 ərhavyen narimnar fam yamə mine kimisor.

¹³ Ror məknakin, pəh kisəpəh nəkirien norien
 kape narmamə. Mərig takhaskai mə takhapəh
 nisorien nar kirik yame tukror piaumiə kirik
 rətərig pik tukun mīmri ye kafan nhatətəyen.

¹⁴ Yimauə mor kirikianə kimru Yesu Yermaru,
 kini tuk nar ai, yo yakirkun huvə mə nəviginien*
 kirik rikək yame ramor yermamə rəmkimik ye
 nīmri Kughen. Mərig tukmə yermamə kirik
 rikin raməsik mīmə nar kirik rəmkimik ye
 nīmri Kughen, nar ai rəmkimik əfrakis tuk
 yermamə a. ¹⁵ Tukmə piam raməm mə nəviginien
 kirik rəmkimik, kini nakamən ye nīmri, rikin
 tukrəpəu. Ramor məknaikin mə kafam norien
 rīpəh nəri-pəniēn swatuk kape norkeikeiyen.
 Takhapəh nisorien mə nar yame nakasən
 ramoriah piaumiə kirik yame Kristo rimamhə
 tukun. ¹⁶⁻¹⁸ Nar apnapig mə kimiə nakamhani
 mə norien kirik in rhuvə əmə, mərig səpəh, tamə
 piaumiə kirik raməm norien kapəmiə mamni
 mīmə naksor təvhagə has. Ror pən, taksətapig kīn,

* **14:14:** Suatuk pišin kirik tuk nukreikinien nəgkariēn ye v. 14:
 Yakirkun huvə mə nar kirik rikək yame ramor yermamə rəmkimik
 ye nīmri Kughen. **14:14:** Wok 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor
 8:11-13

meinai yermamə yame ramor nəkwai Kristo ye norien a, in ramor riki Kughen ramagien. Kini narmamə kasəm in mhamə in yermamə huvə, kini rikiriə ramagien əmə tukun. Ror məkneikin meinai Narmaruyen kape Kughen pəh nien mə nar kape nəviginien mine ninimien, mərig in nar kirik kape natuatukien ye nimri Kughen, mine nəmərinuyen, mine nagienien ye Nanmin kafan.

¹⁹ Kini ror məknakin, pəh kitawə tuksarkut pik tuk norien nar yame ramkir pən narmamə tuk nəmərinuyen kini mhavəhsi-haktə nətərigien kapətawə m-fam. ²⁰ Takhapəh nisoriahyen wok kape Kughen tuk nənien naha nəviginien yame naksorkeikei. Nəfrakisien mə nəviginien minə fam khahuvə mhapəh nisəmkəmikien ye nimri Kughen. Mərig rahas tukmə nakvəh nəviginien kirik yame piam ramni mə rəmkimik mən ye nimrin, kini in rətərig pik tukun, mimir ye kafan nhatətəyen. ²¹ Kini ror məknakin rhuvə mə takhapəh nisənien nusai nar, mhapəh nhanimien waen, mhapəh nisorien nar kirik yame tukror piautawə minə kamhamir ye nhatətəyen kapəriə.

²² Kini tukmə kimiə nakhavəh nətərigien kirik ye nikarin kape narimnar minə e, takharaptəəkən məniwən əmə kimiə Kughen. Narmamə kisarə ye nihuvəyen əfrakis nipig kasor əmə narimnar yame kharkun mə in ratuatuk mə tuksor. ²³ Mərig yermamə yame kafan nətərigien ramor kiraru tuk nar yame ramən, meinein mə ratuatuk mə tukrən uə nikam, rhuvə mə tukripəh nənien. Mərig tukmə rən, Kughen tukrini mə rinor təvhagə hah, meinai

in ramən, mərīg rikin raməsik mə rīpəh natu-
atukien - kafan norien rīpəh nərəer-timtīmien ye
nhatətəyen. Kīni tukmə yermamə kīrik ramor nar
kīrik yame rikin raməsik mə in rīpəh natuatukien,
in ramor təvhagə hah.

15

*Pəh khavəhsi-haktə nətərigien kape yəhuak pīsīn
pīsīn mīnə*

¹ Kitawə yamə mīne khaskai ye nhatətəyen ye
Kristo tukasəkeikei mīsasitu huvə ye yamə mīne
nhatətəyen kapəriə rīpəh nuəyen mīskai. Rīpəh
natuatukien mə tuksəri-pən əmə norien yame
kitawə atuk kīsorkeikei. ² Kitawə tukasəkeikei
masor norien yame tukror riki narmamə pīsīn
kīsagien tukun, mīmə tukrasitu irəriə mor
nhatətəyen kapəriə ruə mīskai. ³ Pəh kīsor
məknakin meinai Kristo mīn In rīmīpəh norien
norien kīrik yame In atuk rorkeikei, mərīg In
rīmnor narimnar fam əgkap yame Kughen
rorkeikei [nar apnəpīg narmamə kīmnhani hah In
tukun] rəmhen kīn yame Nəkwəkwə kape Kughen
ramni mīmə,

“Nīni-hasien yamə mīne kamni-pre tuk Ik,

nəgkīarien a ramuə mīn tuk Yo.” *(Sam 69:9)*

⁴ Narimnar e yame kīmīrai kupan ye Nəkwəkwə
kape Kughen, kīmīrai mə tukrhajoun ətawə,
mə tuksərəhu-pən tīm tīm nətərigien kapətawə
ye Kughen. Kīni kitawə kharkun norien a
meinai kasərer tīm tīm ye nīpīg əutən mīnə, kīni
Nəkwəkwə kape Kughen ravəh-si haktə nətərigien
kapətawə.

⁵ Kughen pisin əmə ramasitu irətawə mə tüksərer tim tim ye nipiğ əutən minə, kini In pisin əmə ravəh-si haktə nətərigien kapətawə. Kini taktakun ai, yakamaiyoh In mimə tukrasitu irəmiə yamə mine nakhakwasig kin Yesu Kristo mor nətərigien kapəmiə mə tukruə mor kirikianə əmə ⁶ mə takhavəh nətərigien kirikianə əmə, mamhani nəgkiarien kirikianə əmə tuk nəgnəginien Kughen yame In Kughen mine Rim Yesu Kristo Yermaru kapətawə.

⁷ Havəh əmiə minə yerkin agien, rəmhen kin yame Kristo rimivəh əmiə yerkin agien. Taksor məknakin mə narmamə tukhani vi vi Kughen tukun. ⁸ Takhapəh nisəru-kinien nar e mimə Kristo rimauə yorwok kape nəmə Isrel* mə tukrhajoun mə Kughen ramor kafan nəgkiarien, nəgkiarien e in e mimə promes minə kafan yame rimini-pən tuk rıp nəmə Isrel kupan, iriə kwənhauə misor nəfrakisien kin ⁹ mə nəmə tanə pisin pisin minə tukhani vi vi Kughen meinai rikin rehuə tuk narmamə, rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

“Ror məkneikin, yo jakvəh-si haktə nhagim ye kw-erkwai nəmə tanə pisin pisin minə, maməni nipei mamni vi vi nhagim.” *(2 Saml 22:50; Sam 18:49)*

¹⁰ Kini nəkwəkwə kape Kughen ramni min mimə, “Kimiə nəmə tanə pisin pisin minə mine narmamə kape Kughen minə takhauə kirikianə misagien.” *(Dut 32:43)*

15:7: Rom 14:1 * **15:8:** Nəgkiarien Gris ramni mə “narmamə yame kimivəh nao kimi əriə” mərig nıpran ramni mə “nəmə Isrel.”

11 Kini mamni min mimə,
 “Kimiə nəmə tanə pisin pisin minə, taksəgnəgin
 Kughen Yermaru,
 kini kimiə kwənərəus minə fam kape tokrei
 tanə taksokapə misəgnəgin In.” (*Sam 117:1*)

12 Kini Aesaea ramni min mimə,
 “Kwənərəus kape Jese† kupan tukrhaktə min,
 kini Kughen tukrivəh-si haktə in mə
 tukramarmaru ye kwənərəus minə kape
 tanımtanə m-fam.

Kini nəmə tanə pisin pisin minə tuksərəhu-pən tim
 tim nətərigien kapəriə iran.” (*Aes 11:10*)

13 Kughen rimnasitu irətawə mə tuksərəhu-
 pən tim tim kapətawə nətərigien iran. Pəh In
 tukror mə rikimiə tukrhaktə mukwar kin nagien-
 ien mine nəmərinuyen nipig nhatətətəyen kapəmiə
 iran tukriskai min meinai Nanmin kape Kughen
 ravəhsi-pre nəsaninien kimiə əmiə.

*Pol ramni mə Kughen rimivəh-si haktə in mə
 tukrivən ye kantri pisin pisin minə mini-ərhav
 Nəvsaoyen Huvə*

14 Piak minə mine nowinik minə. Yakirkun
 huvə mə nimraghien kapəmiə ramhaktə mukwar
 kin nihuvəyen, kini nakhavəh nirkunien m-fam,
 misəmhen tuk nhajounien əmiə minə. 15 Kini ye
 nəkwəkwə e kafak, yimipəh nerkwaigien kin nar
 kirik, mərig yimini-ərhav yerik m-fam narimnar
 minə e tuk əmiə, kini morkeikei mə rikimiə
 tukraməkeikei maməsik nəgkiarien minə a. Ratu-
 atuk əmə mə yakəgkiar məknakin, meinai Kughen
 ramasitu irak ye kafan əmə nihuvəyen 16 mə

† 15:12: Jese in rim King Deved.

yo jakuə yorwok kape Kristo tuk nini-ərhavyen nəvsaoyen huvə kimi nəmə kantri pisin pisin minə. Yo yakəmhen kin pris kirik yame yakamni-ərhav nəvsaoyen huvə kape Kughen mə nəmə ye tanə pisin pisin yamə mine kishatətə ye Kristo tukhauə presen huvə yamə mine Nanmin kape Kughen raməəhu karin mə kape Kughen, kini Kughen rikin ragien əmə tuk nivəhyen.

¹⁷ Kini yakavəhsi-haktə Yesu Kristo tuk wok minə fam kape Kughen yame yakamor. ¹⁸ Mərig to yakpəh nəgkiar-ausitien tuk nar pisin kirik, yakaməgkiar ausit əmə tuk narimnar huvə yamə mine Kristo ramor nipig yimnor kafan wok tuk nivəhyen nəmə tanə pisin pisin minə khauə misor nəkwai Kughen. Kristo ramor wok ye kafak nəgkiarien mine ye kafak norien minə, ¹⁹ kini mor wok ye nəsaninien kape nimtətien minə mine nar pis pis minə ye nəsaninien kape Nanmin kape Kughen. Kini ror məkneikin, yakamni-ərhav fam nəvsaoyen huvə kape Kristo, rimirikakun Jerusalem mivən meriaji-pən kantri e Ilirikam. ²⁰ Nipig m-fam ye nirikakunien kape kafak wok muə meriaji-pə e taktakun, yimnorkeikei mə jakvən mini-ərhav nəvsaoyen huvə ikin minə tiksın yamə mine kipəh nərig-hanə-yen nhag Yesu Kristo ikin. Yakpəh norkeikeiyen mə jakor wok aikin kirik yame yermamə kirik ruavən ta ikin mamni-ərhav nəvsaoyen huvə. ²¹ Mərig raməri-pən nəgkiarien ye Nəkwəkwə kape Kughen [yame raməgkiar ye Kristo] mimə,
 “Narmamə yamə mine kipəh nini-ərhavyen

nəvsaoyen huvə kimi əriə, iriə tuksəm In,
kini narmamə yamə mine khapəh nisərig-
hanəyen nəvsaoyen huvə, iriə tukharkun.”
(Aes 52:15)

*Pol rorkeikei mə tukrivən mivaag-pən kin
nəməhuak minə Rom*

²² Kini nipiḡ ripsaah, wok e kafak tuk nivəniən
aikin piḡsin piḡsin minə ramətapig kin yo tuk
nurəyen məm əmiə. ²³ Mərig taktakun ai, yimnor
infamien ye kafak wok ye provins minə e. Newk
minə tiksın ruauə muavən ta, yimnorkeikei piḡ
mə jakurə məm əmiə. ²⁴ Kini ror məknakin, rikik
raməsik mimə nipiḡ jakamvən Spen jakukura-
pre məm əmiə. Kini nipiḡ jakurə kisarə kape
nipiḡ kwakwə əmə, kini yakorkeikei mə taksasitu
irak tuk kafak nəriwəkien. ²⁵ Mərig taktakun,
yakamvən Jerusalem tuk nasituyen ye nəməhuak
minə aikin, ²⁶ meinai nəməhuak minə apa kantri
mir e Masedonia mine Gris, rikiriə rimnagien tuk
nivəhsi-pəniən kapəriə mane kimi yavən has minə
ye niməhuak apa Jerusalem. ²⁷ Rikiriə ramagien
əmə tuk nasituyen irəriə məkneikin, mərig rəmhen
kin yame kasarpin tai nasituyen yame kwənərəus
kape Isrel kimnhavəhsi-pən ta kimi əriə, in e mə
nəmə tanə piḡsin piḡsin minə kamhavəh nihuvəyen
yame Kughen rimirpen mə kape nəmə Isrel, kini
misarpin tai nihuvəyen a kin nasituyen kin mane.
²⁸ Jakvəh mane yame iriə kimisəwhai kəji, mivən
mivəh-si-pən kimi nəhuak minə apa Jerusalem.
Kini nipiḡ jakor infamien ye kafak wok apaikin,

15:22: Rom 1:13 **15:26:** Wok 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1;
9:2,12 **15:27:** 1 Kor 9:11

kini mitərhav Jerusalem mivən apa Spen, mərig nipiğ jakamvən Spen, jakukuraŋ-pre məm əmiə. ²⁹ Nipiğ yakaurə mamarə iməmiə ikin, yakirkun mə jakvəh narimnar huvə ripsaah ye Kristo mə jakvəhsi-pre kimi əmiə, kini kimiə taksəriğ rhuvə kin.

³⁰ Piak minə mine nowinik minə, meinai kitawə kishatətə ye Yesu Kristo Yermaru kapətawə, kini Nanmin kape Kughen ramor mə kitawə taksorkeikei ətawə minə, yakamaiyoh skai əmiə mə taksəhuak tuk yo misasitu irak ye narowaginien kafak.

³¹ Səhuak mə Kughen tukrasitu irak mətapig kin nəmə Judia yamə mine khapəh nhaniyen nəfrakisien ye nəvsaoyen huvə mə tukhapəh nisoriahyen yo. Kini səhuak min mə nipiğ jakvən Jerusalem mitərhav min, mə narmamə yamə mine kishatətə ye Kristo, rikiriə tukragien tuk wok kafak.

³² Kini ye norien a, tukmə Kughen rorkeikei, jakurə məm əmiə ye nagiendien, kini kitawə mfam rikitawə tukragien.

³³ Pəh Kughen yame In nuknei nəmərinuyen tukramarə tuk əmiə m-fam. Amen.

16

Pol ramaowia kin in minə tiksın

¹ Yo yakamni-pre tuk əmiə mimə nowintawə e Fibi yame ravəh wok kape dikon ye niməhuak apa Kengkria, in piraovın huvə kirik. ² Yakamaiyoh əmiə mə nipiğ in tukrurə, taksagien əmə tukun ye nhag Yesu Yermaru kapətawə, ye norien yame in ratuatuk mə narmamə kape Kughen taksor.

Tukmə kafan kirik nar kirik rikək, rhuvə mə taksa-situ iran, meinai in rimnasitu irak mine narmamə khapsaah.

³ Saowia kin Prisila mine Akwila, yame kimasir yimirhor wok kirikianə kape Yesu Kristo.

⁴ İpakə əmə kirhamhə tuk nasituyen irak. Pəh nien mə yo pisin əmə, mərig kimawə nəmə tanə pisin pisin yamə mine kasəhuak, yakamhani vi vi Kughen tuk əriu. ⁵ Kini saowia kin nəməhuak yamə mine kasofugin ye kapəriu nimə.

Saowia kin yo kirik e Epaenetas e yame rimnəkupan mhatətə ye Kristo ye tanə a Tarki.

⁶ Saowia kin Meri yame ramor pik wok irəmia.

⁷ Saowia kin Andronikas mine Junias, yemə imak mir yame kivəhsi-pən əmasir ye kalabus. Aposol minə kamhasiai pik əriu, kini iriu kimwəkupən irak mwhatətə ye Kristo.

⁸ Saowia kin Ampliatas yame yakorkeikei ye norkeikeiyen kape Yermaru.

⁹ Saowia kin Obanas, yame kimawə min yakasor wok kirikianə ye Kristo, kini saowia kin Stakis keikei.

¹⁰ Saowia kin Apeles, yame ramərer tim tim ye Kristo ye nipig əutən minə.

Saowia kin narmamə ye nimə kape Aristobolas.

¹¹ Saowia kin Herodion, kwənərəus atuatur kafak.

Saowia kin narmamə yamə mine kisofugin-pən ye Yesu Yermaru ye nimə kape Nasisas.

¹² Saowia kin Trifaena mine Trifosa, piraovın mir yamə mir kawor pik wok kape Yermaru.

Saowia kin Persis keikei, piraovin min kirik yame raməmnhawk tuk norien wok kape Yermaru.

¹³ Saowia kin Rufas, yeməhuak kirik kape Yermaru mine nisini yame rimnor huvə-pə kimi yo rəmhen kin nisinik atuatur.

¹⁴ Saowia kin Asingkritas mine Flegon mine Heremes, mine Patrobas mine Heremas, mine piautawə yamə mine kisarə iriə miriə.

¹⁵ Saowia kin Filologas mine Julia mine Nereas mine nowini mine Olimpapas mine nəməhuak minə fam yamə mine kisarə iriə miriə.

¹⁶ Saowia kin əmiə minə rəmhen kin yame kimia kirikianə ye Kristo. Niməhuak minə fam kape Kristo kisaowia kin əmiə.

¹⁷ Piak minə mine nowinik minə. Yakamaiyoh skai əmiə mə taksərig əmiə tuk narmamə yamə mine kasor mimə takseikus kwhen kapəmiə, kini mishajoun narimnar yame kasor narmamə kasəviəkiə ye nhatətəyen kapəriə, kini nhajounien a ror pisin əgkəp ye nhajounien yame nimnhavəh ta. Sərer isok tuk əriə ¹⁸ meinai narmamə kashajoun nəgkiarien eikuə khapəh nisorien wok kape Yesu Kristo Yermaru kapətawə, mərig kasor wok əmə tuk nar yame niprairiə rorkeikei. Iriə kamhani huvə nəgkiarien, kini nəgkiarien kapəriə rheikən, mərig kaseikuə, masoriah nətərigien kape narmamə khapsaah yame nirkunien kapəriə ripəh nərip-timtimien. ¹⁹ Narmamə kwəsərig ta nəvsaoyen mimə kimia naksor nəkwai Kughen. Ror məknakin rikik ragien pik tuk əmiə. Mərig

16:13: Mak 15:21
Mat 7:15; Taet 3:10

16:16: 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14
16:18: Fil 3:19; 2 Pita 2:3

16:17:

yakorkeikei pik mīmə takharkun naha nhagin yame ratuatuk, kini mhapəh nhavənien tuk norien has minə. ²⁰ Kughen yame In nuknei nəmərinyen, pəh nien mə tuk tu In tukrəvi-ətərkən Setan, kini in ramarə əmə ye təpaage nihumiə. Pəh nihuvəyen kape Yesu Yermaru kapətawə tukraməmīr irəmiə minə.

²¹ Timoti e yame kimru min yakawor wok kirikianə ramaowia kin əmiə. Kini Lusias mine Jeson mine Sosipata e kwənərəus kafak minə karhaowia min kin əmiə.

²² Yo Tosias, yame yakamrai nəgkiarien kape Pol ye nəkwəkwə e, yo yakamaowia kin əmiə, kitawə kirikianə ye Yesu Yermaru.

²³ Gaeas ramaowia kin əmiə. Yo Pol, yakamarə ye nimə kafan, kini narmamə kape niməhuak kasofugin iman ikin.

Erastas e yame ramərer tuk mane kape taon e, mine piawatə Kwotas, iriu min kwaowia kin əmiə. ²⁴ Pəh Yesu Kristo Yermaru kapətawə tukrautə-pre kin kafan nihuvəyen kimi əmiə mfam. Amen.*

²⁵ Pəh khani vi vi Kughen. In rirkun norien mīmə kimiə naksərer tim tim ye nhatətəyen kapəmiə meinai yimīni-ərhav-pre nəvsaoyen huvə kape Yesu Kristo tuk əmiə. Nəgkiarien e rimnerkwaig əmə apa kupan muə meriaji-pə, ²⁶ mərīg taktakun ai, ruətərhav-pə. Kini Kughen

16:19: Rom 1:8; 1 Kor 14:20 **16:20:** Jen 3:15 **16:21:** Wok 16:1-2; 19:22; 20:4 **16:23:** Wok 19:22; 1 Kor 1:14 * **16:24:** Keinein mə Pol rimīrai əfrakis nəgkiarien ye v. 24 meinai rikək ye kopi akwas tiksin kape Niu Testamen. **16:25:** Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

e yame ramragh rerin, In e rimini mə jakni-
ərhav nəvsaoyen kape Kristo yame profet minə
kupan kimnharai ye nəkwəkwə minə kapəriə,
mə narmamə tuxharkun. Yakamni-ərhav mimə
kwənərəus minə fam ye tokrei tanə pəh tukshatətə
əmə ye Kughen, misor nəkwan. ²⁷ Kughen pisin
əmə In Kughen, kini In pisin əmə rirkun nar. !Pəh
kisəgnəgin Kughen nipiḡ m-fam, infamien rirkək,
tuk nar yame Yesu Kristo rimnor! Amen.

**Nəkʷəkʷə imərhakə kape kughen: nirpenien
vi
The New Testament in the Southwest Tanna Language
of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue sud-ouest Tanna
de Vanuatu**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Southwest Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tanna, Southwest

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

ad9e16d0-33ca-5cbe-ad05-46d1635fa22b